

EXPEDICE '96
—javořícká vrchovina—

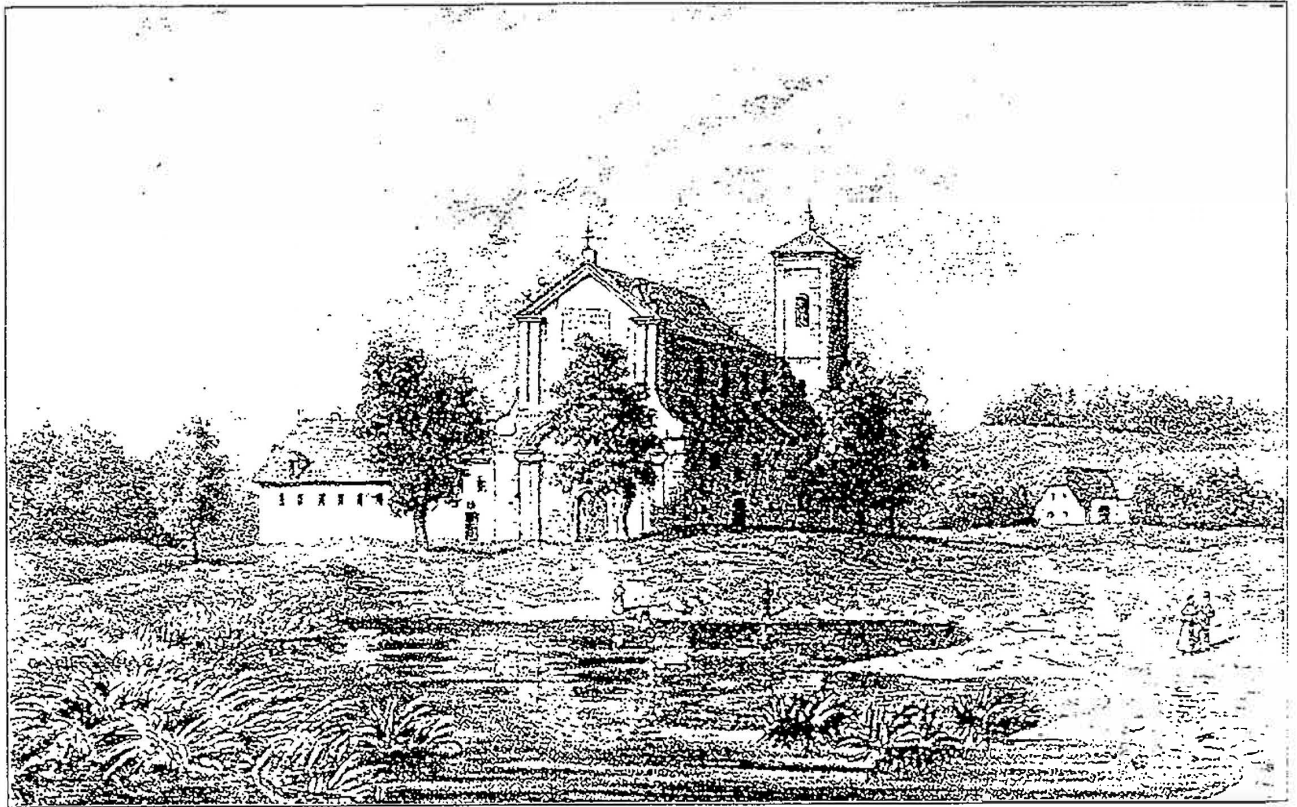
BÝVALÝ PAULÁNSKÝ KLÁŠTER
U NOVÉ BYSTŘICE

PŘÍSPĚVEK K HISTORII VZTAHU ČLOVĚKA A KRAJINY

SOUKROMÉ REÁLNÉ GYMNÁZIUM
PŘÍRODNÍ ŠKOLA

PRAHA 1996

Klášter u Nové Bystřice

podle knihy

Bývalý Paulánský klášter nejsvětější Trojice u Nové Bystřice
Monografie od faráře Josefa Mrštíka
1883

ČLENOVÉ VÝZKUMNÉ SKUPINY

Vojtěch Barták
(3. ročník sedmiletého studia)
vedoucí skupiny

Aleš Doucek
(1. ročník sedmiletého studia)

Matouš Hora
(3. ročník sedmiletého studia)

Ondřej Lacina
(3. ročník sedmiletého studia)

Jakub Rotrekl
(3. ročník sedmiletého studia)

ODBORNÍ PORADCI

Mgr. František Tichý
Jan Vorka

ÚVOD

Vážení čtenáři,

klášterní skupina vznikla za účelem popsat ze všech hledisek zásah mniichů řehole sv. Františka z Pauly do kraje okolo jejich kláštera u Nové Bystřice. Tento zásah pak srornat s výstavbou Rekreáčního parku Rajchběřor.

Náš výzkum proběhl v době od 27. května do 27. června 1996 ve třech etapách. V první části výzkumu jsme si stanovili cíle, rozdělili úkoly a sestudovali literaturu. V druhé části probíhal samotný výzkum kláštera a jeho okolí. V této části jsme také navštívili paulánský klášter ve Vranově u Brna, Staré Město pod Landštejnem, brad Landštejn, Pomezí, Klášter II (Konrač), Klášter, Podlesí, Novou Bystřici, Slavonice a Jindřichův Hradec. Ve třetí, tedy poslední části našeho výzkumu jsme zpracovávali informace a psali zprávy. Výsledkem naší práce je tato část sborníku.

Za pomoc a spolupráci bychom chtěli poděkovat:

bývalému kronikáři ze Senotína

chalupářce z Kláštera II, která nám poskytla mnoho informací

paní Bělinové ze Starého Města pod Landštejnem

občanům vesnice Klášter

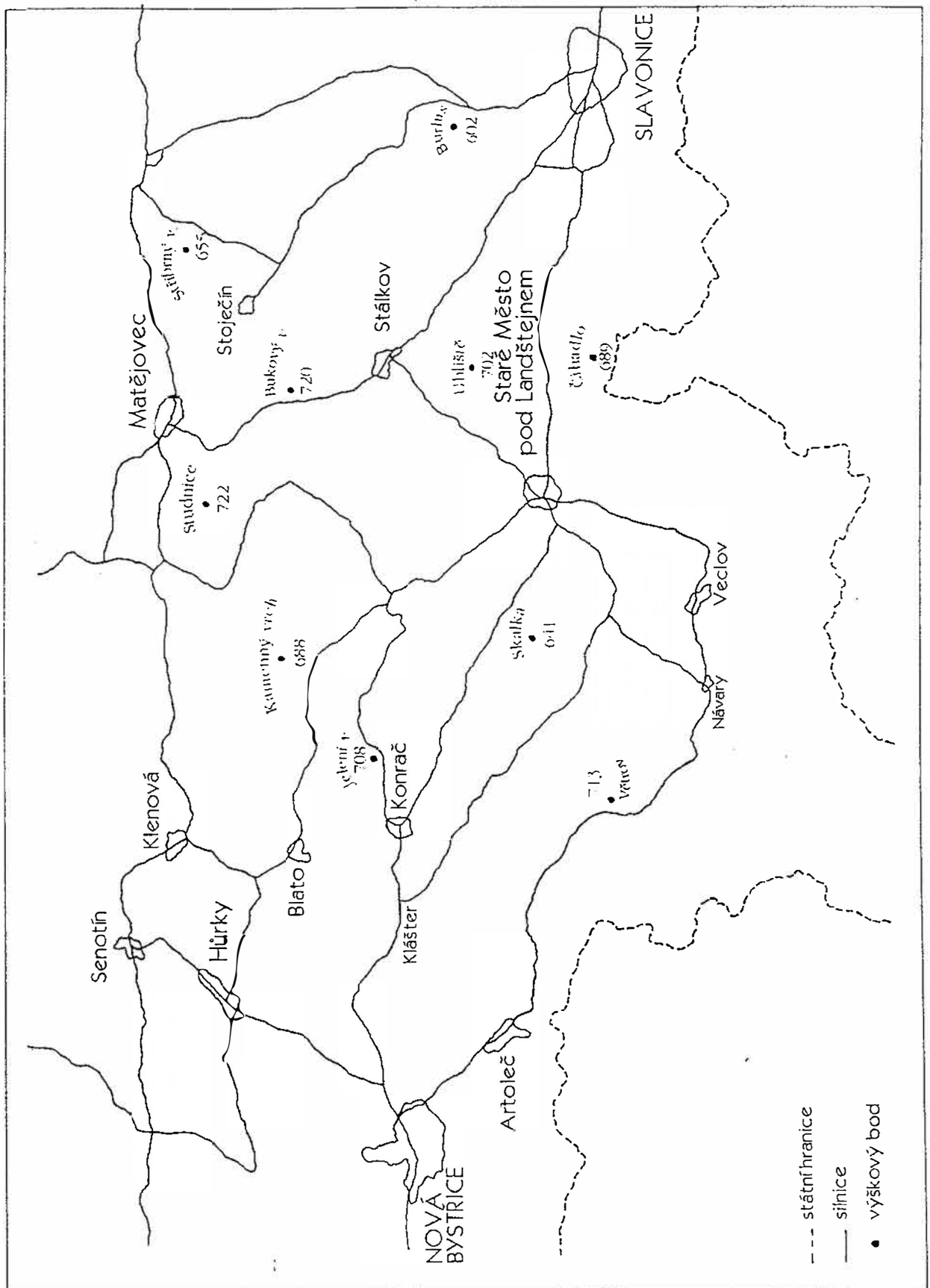
panovi ze slaronického muzea, který ví snad vše o dějinách tamního kraje

všem z paulánského kláštera ve Vranově u Brna

*a zejména pak panu ThDr. Františku Holečkovi,
který nás provázal po celém klášteře.*

Za klášterní skupinu

Ondřej Lacina

Obr. 1 ORIENTAČNÍ MAPA OBLASTI, KDE BYLY PROVÁDĚNY VÝZKUMY

GEOLOGICKÝ A GEOGRAFICKÝ VÝZKUM

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVAL:

Jakub Rotrekl

CÍL:

Geologicky a geograficky zmapovat okolí bývalého paulánského kláštera u Nové Bystřice a jižní část okresu Jindřichův Hradec.

METODIKA:

Na vybraných stanovištích změřit radioaktivitu, zjistit směr zlomů, zaznamenat horninu, případně změřit pH.

VÝSLEDKY:

JIŽNÍ ČÁST DNEŠNÍHO OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC

Geologicky se celá tato oblast skládá ze žulového plutonu, vyzdviženého v hercynském vrásnění, vsazeného do českého moldanobika (hranice plutonu viz geologická mapa - str. 7, obr. 2). Žulové podloží způsobuje značné zvýšení acidity (kyselosti), což má vliv na vegetaci, respektive celkovou chudost kraje.

V celé oblasti je ustálený směr zlomu, východozápadní a severojižní (s drobnými odchylkami). Zlomy probíhají nezávisle na údolích a jiných terénních nerovnostech (viz mapa - str. 8, obr. 3).

Na území vyzdviženého plutonu je zvýšené radioaktivní pozadí radonu.

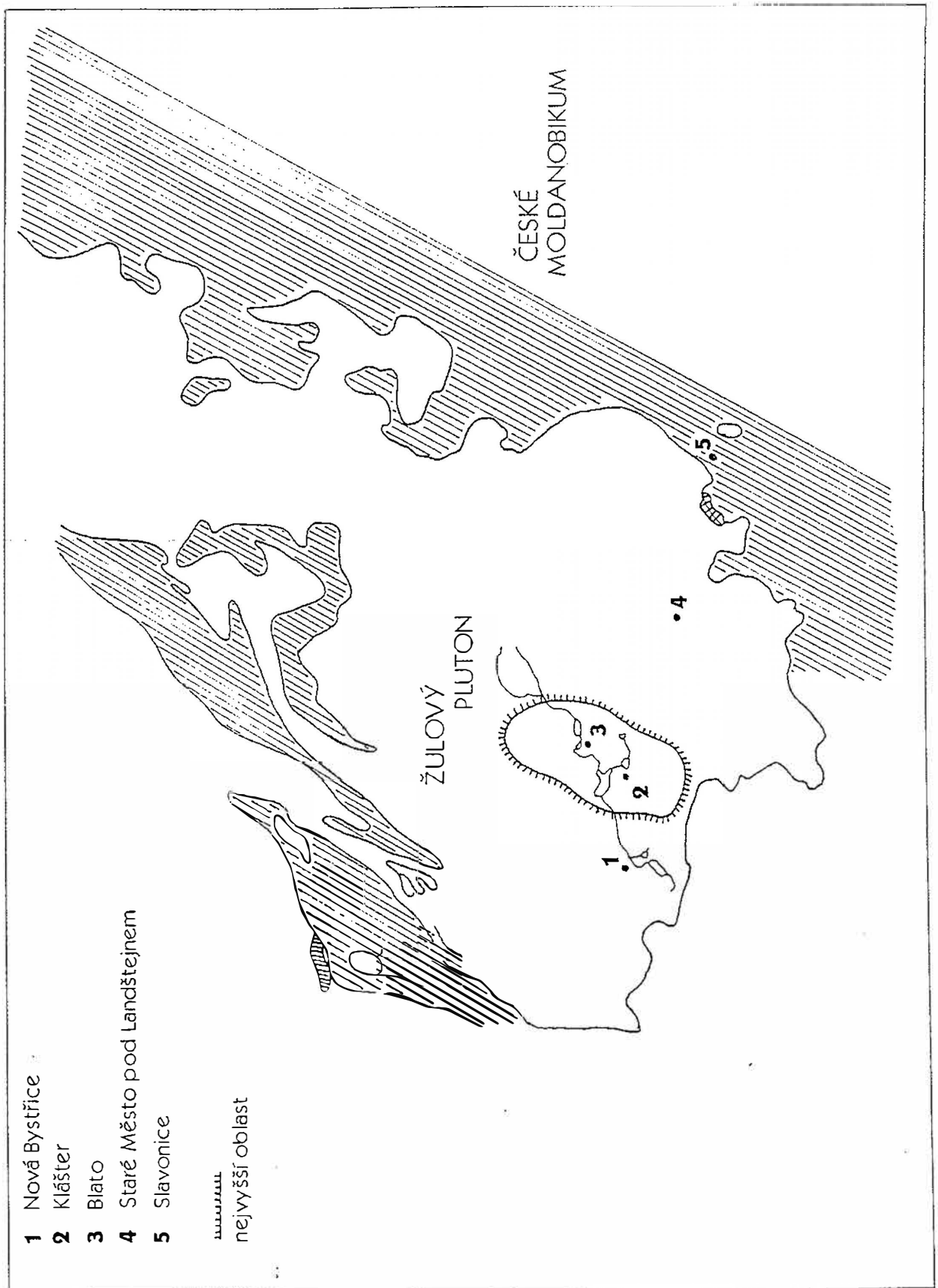
Nejvyšší část oblasti tvoří hory okolo vesnic Rožnov, Matějovec, Klenová atd., např. Jelení vrch (709 m n.m.), Studnice (722 m n.m.) a Vysoký kámen (738 m n.m.). Od této oblasti se vrchovina snižuje na jih a na sever s pozvolným poklesem a na východ a na západ s prudším. Ze severu na jih přes nejvyšší hory se táhne hlavní evropské rozvodí Labe - Dunaj. Směry toků se odklánějí od tohoto rozvodí a vytvářejí rozsáhlou vodní síť, na které jsou vybudovány nejstarší rybníky v Čechách (již od 13. století).

KONRAČSKÉ ÚDOLÍ

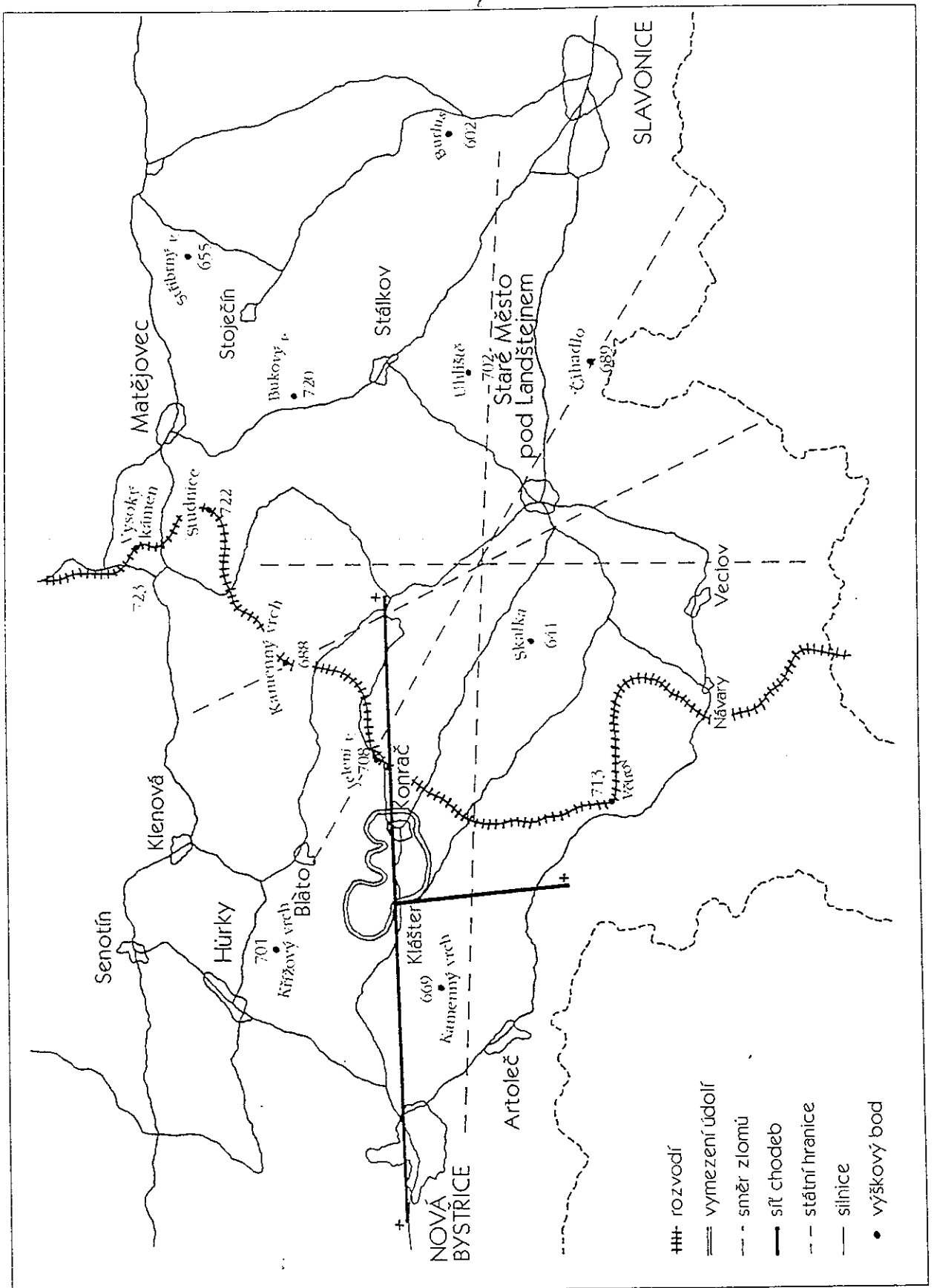
Údolí, ležící 4 km východně od Nové Bystřice, 2 km severně od Mýtinek a 5 km západně od hradu Landštejn, s průměrnou nadmořskou výškou 630 m n.m., lemované horami Kamenný vrch, Jelení vrch a Křížový vrch, je v celém okolí zdaleka nejvýše položené a nejrozlehlejší.

Tvarem připomíná pravotočivě zahnutý "rohlik" (při pohledu z východu), který se svažuje z Jeleního vrchu směrem ke Konrači (Klášter II), kde se nejvíce zužuje. Na svazích vblíhajících do údolí ze severu a z jihu byly nalezeny základy dvou zaniklých kaplí. Od Konrače údolí pokračuje dále na západ a rozšiřuje se pod rybníkem Otec (Klásterský rybník). Za ním se těsně před kostelem stáčí na sever, kde se rozšiřuje pod Osikou a končí Křížovým vrchem (viz mapa - str. 9, obr. 4).

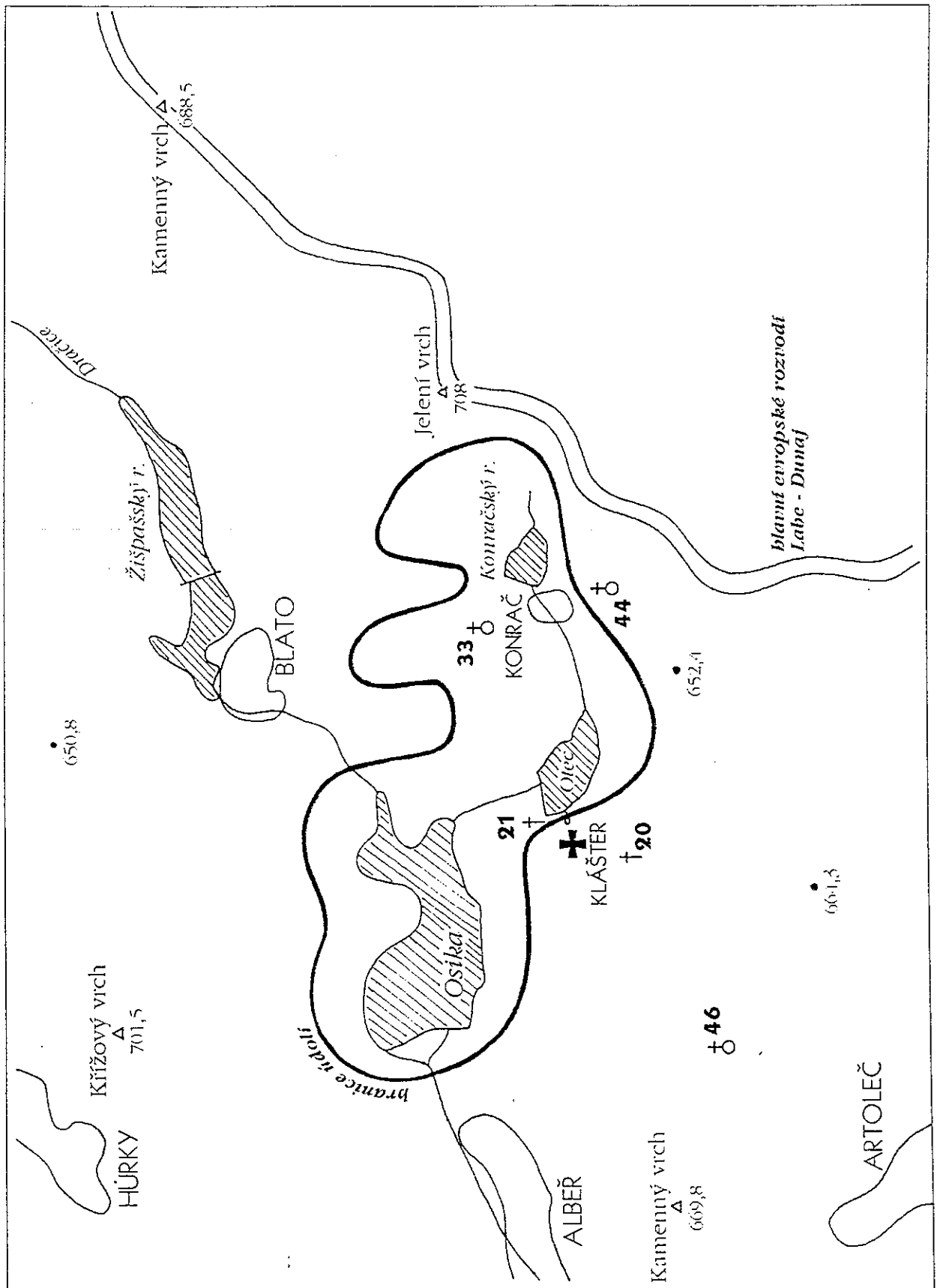
Vodní síť je tvořena třemi rameny. První rameno teče ze severovýchodu na jihozápad a skládá se z Hamerského rybníka, Červeného potoka (Dračice), Žižpašského rybníka a Osiky, ve které se stéká s drulým ramennem, které teče z východu na západ a skládá se z Konračského a Klásterského rybníka, do kterého přítéká proti směru proudu pramen zpod kláštera. Třetí rameno, které tvoří oba toky po soutoku, pokračuje z Osiky přes Albeř do Nové Bystřice, Novobystřického a Mnišského rybníka (viz mapa - str. 10, obr. 5).

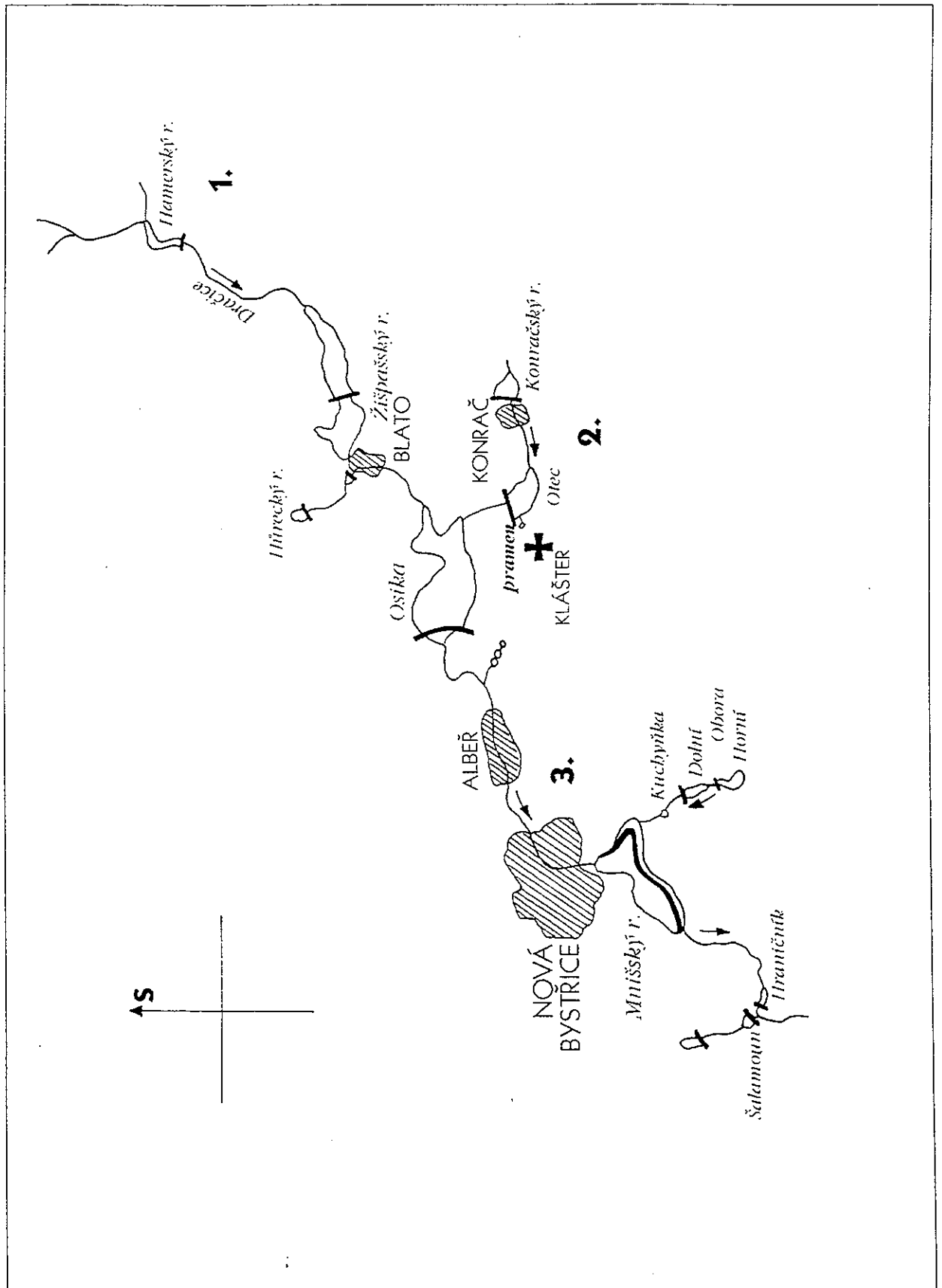
Obr. 2 GEOLOGICKÁ MAPA OBLASTI

Obr. 3 SMĚRY HL. GEOLOGICKÝCH ZLOMŮ, PŘEDPOKLÁDANÁ POLOHA PODZEMNÍCH CHODEB

Obr. 4 VYMEZENÍ KLÁŠTERSKÉHO ÚDOLÍ

Obr. 5 VODNÍ SÍŤ VE SLEDOVANÉ OBLASTI

BIOLOGICKÝ PRŮZKUM

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVAL:

Vojtěch Barták

SOUČASNÝ BIOLOGICKÝ STAV

CÍL:

Charakterizovat dnešní biologický stav krajiny z hlediska stability společenstev.

METODIKA:

- 1) Studium knih
- 2) Terénní výzkum
 - a) popsání stanoviště
 - b) určení druhové diverzity
 - c) u každého přítomného druhu určení dominance, pokryvnosti, vázanosti a typu rozmístění
- 3) U každé biocenózy určení stability podle "Ekologické stability"
(viz Míchal, J.: Ekologická stabilita, Veronica Praha: zpráva biologické skupiny.)
- 4) Vynesení výsledků do mapy

VÝSLEDKY:

Převážnou část zalesněných oblastí pokrývají smíšené lesy. Jedná se většinou o smrčiny s příměsí borovice (pravděpodobně vysazena), zbytků staršího (původního) porostu (buků, dubů a olší) a náletových druhů, jako je bříza či jeřáb. Tyto lesy již nemají přílišný ráz monokultur a často se v nich vyskytují zbytky původních bučin s vysokou stabilitou (II), takže i celková stabilita těchto lesů se pohybuje kolem hodnoty III. Břízy a jeřáby jsou v těchto oblastech velmi rozšířené, zvláště pak v údolí mezi Albeří a vesnicí Klášter a dále směrem na Slavonice. Pokud jsou v těchto oblastech lesy listnaté, jedná se většinou o zbytky olšin (rybník Osika) a bučin (Kamenný vrch, Jelení vrch) s velmi vysokou stabilitou (II - III). Zbytek zalesněné plochy je pokryt převážně smrkem, vysazovaným v monokulturách za účelem rychle rostoucího dřeva. Stabilita těchto lesů se pohybuje mezi hodnotami IV a V.

Nezalesněné plochy pokrývají louky, pastviny nebo pole, popřípadě původní rašelinné louky (rybník Otec) s vysokou stabilitou (II). Průměrná stabilita luk je V a polí VI.

Nejstabilnější oblast se nachází v okolí Kamenného vrchu, kde jsou patrné zbytky původních bučin.

REKONSTRUKCE BIOLOGICKÉHO STAVU V OBDOBÍ PŘÍCHODU PAULÁNSKÉHO ŘÁDU

CÍL:

Zjistit biologický stav krajiny v období příchodu paulánského řádu.

METODIKA:

- 1) Studium původních biocenóz na území Čech
- 2) Terénní výzkum - zjištění zbytku porostu blízkého se charakterem původnímu
- 3) Vlastní úvaha založená na typu krajiny, geologickém podloží a nadmořské výšce
- 4) Návaznost původního porostu na místní názvy

VÝSLEDKY:

Na základě studia původních biocenóz jsem si vymezil pět základních biocenóz, původních pro zkoumanou oblast:

- 1) kyselá doubravy - stráně (kyselá žula)
dubové dřevo se používalo na stavbu hrází rybníků, které jsou v této oblasti velmi rozšířeny
- 2) bikové bučiny - chladnější vrchy (nad 800 m n.m.)
- 3) olšiny - zamokřená údolí kolem rybníků
- 4) údolní lužní lesy - podél potoků
- 5) rašelinné louky - výrazně kyselá podmáčená místa (často jsou přítomny podzemní prameny).

Tyto výsledky se mi potvrdily při zjištění zbytků porostu, blízcího se charakterem původnímu, a při zjištění některých místních názvů, např. Buková (688,5 m n.m. - poblíž Klenové), Bukový vrch (720,9 m n.m. - nad Stálkovem).

Výsledky jsou na základě úvahy vyneseny do mapy (viz str. 17, obr. 9).

PŮSOBENÍ PAULÁNSKÉHO ŘÁDU NA KRAJINU A DNEŠNÍ VÝZNAM OVLIVNĚNÝCH MÍST

CÍL:

Zjistit působení paulánského řádu na krajinu a zhodnotit dnešní význam ovlivněných krajinných prvků.

METODIKA:

- 1) Studium knih
- 2) Terénní výzkum
- 3) Rozhovor s ThDr. Holečkem, představeným paulánského řádu.

VÝSLEDKY:

VZTAH PAULÁNŮ K PŘÍRODĚ

Už samotný fakt, že paulánský řád vychází z řádu františkánů, dokazuje, že vztah paulánů k přírodě byl velmi silný a citlivý. Dokládají nám to i některé řehole - např. pauláni museli chodit bosí. V přírodě trávil mnoho času a modliteb a znali mnohá její tajemství. V každém paulánském klášteře byla zřízena lékárna, ve které mniši k léčení užívali bylinek. Neznali sice jejich názvy, ale intuicí poznali, zdali je bylina léčivá. Jednou z nezanedbatelných činností paulánů bylo vysazování stromů, zejména lip a dubů.

A nyní k samotnému klášteři u Nové Bystřice.

Vysazování lip je v této oblasti velmi rozšířené a dá se předpokládat, že se jedná o zásahy paulánů. To nám dokazují především lípy vysazené před budovou kláštera, dále lipové aleje u Landštejna, starý buk u bývalé kapličky na cestě z Kamenného vrchu do Kláštera, lipové aleje u Starého Města pod Landštejnem a velmi starý dub ve vesnici Landštejn.

Pro paulánský řád je typické zakládání rybníků pro chov ryb, které byly nedílnou součástí jejich skromné stravy. Také zde, v Klášteře u Nové Bystřice jsou dva rybníky založené paulány, a to rybník Osika a rybník Otec, nyní přejmenovaný na Klášterský rybník. Citlivé položení rybníků v krajině může přispět k navázání oblasti na okolní vodní síť, která má v krajině výrazně dominantní postavení.

Zemědělská činnost paulánů byla přirozeně podmíněna jejich stravou. Jelikož pauláni nejedli kromě ryb žádné maso, neměli přílišné nároky na zemědělsky využívanou plochu. Velmi skromným mnišstvem stačilo pouze pár políček s obilím a zeleninou. Protože vlastnili pouze dva vozy a jednoho koně, nemuseli ve svém okolí zakládat rozsáhlé pastviny. Mozaikovitý systém menších polí střídaných lesními remízky (dodnes existujícími) vytvářením ekotonových společenstev spíše zvyšoval než snižoval druhovou diverzitu a celkovou stabilitu kraje.

Pole byla praviděpodobně zakládána na mírných, původně doubravových svazích jihozápadně od kláštera, ne však přímo v údolí pod klášterem, jelikož tato plocha byla praviděpodobně podmáčena. Místo pole zde pauláni založili rybník Otec a tím podpořili přirozený ráz krajiny.

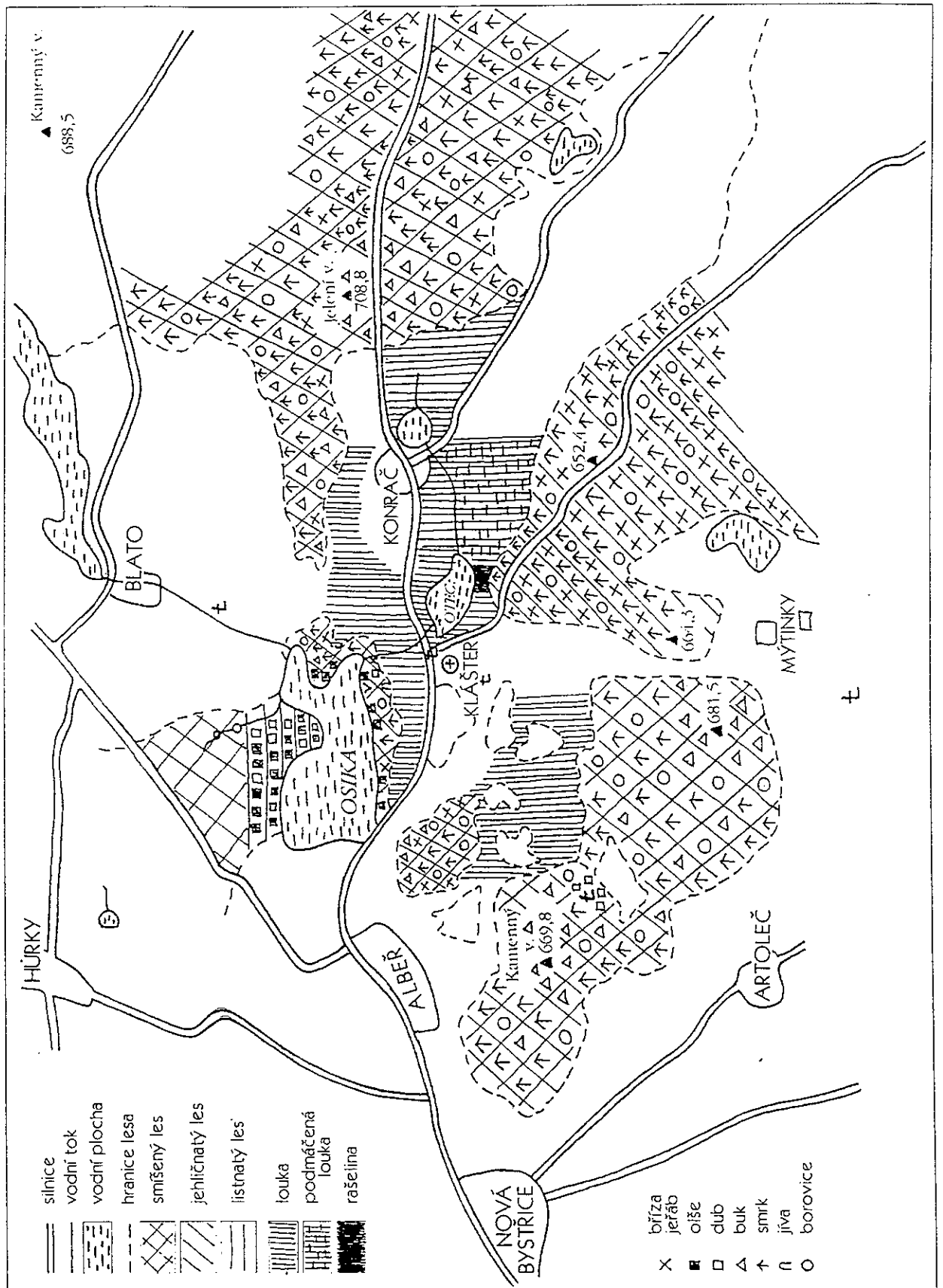
POSOUZENÍ VLIVU KRAJINNÝCH PRVKŮ OVLIVNĚNÝCH PAULÁNY

Jedním z prvků paulánského zásahu do krajiny jsou rybníky Otec a Osika. Z hlediska celkové stability Klášterského údolí udržují tyto dva rybníky velmi vysokou stabilitu přírodních společenstev (II - III) a jsou silně dominantními faktory ve vlivu na okolí. Jejich citlivé položení do krajiny způsobuje, že se zde zachovávají přirozená společenstva (olšiny u Osiky), někdy i téměř původní (rašelinná louka u Otce). Jak už jsem výše uvedl, rybníky posilují význam vodní sítě, která je pro funkci krajinných společenstev důležitá.

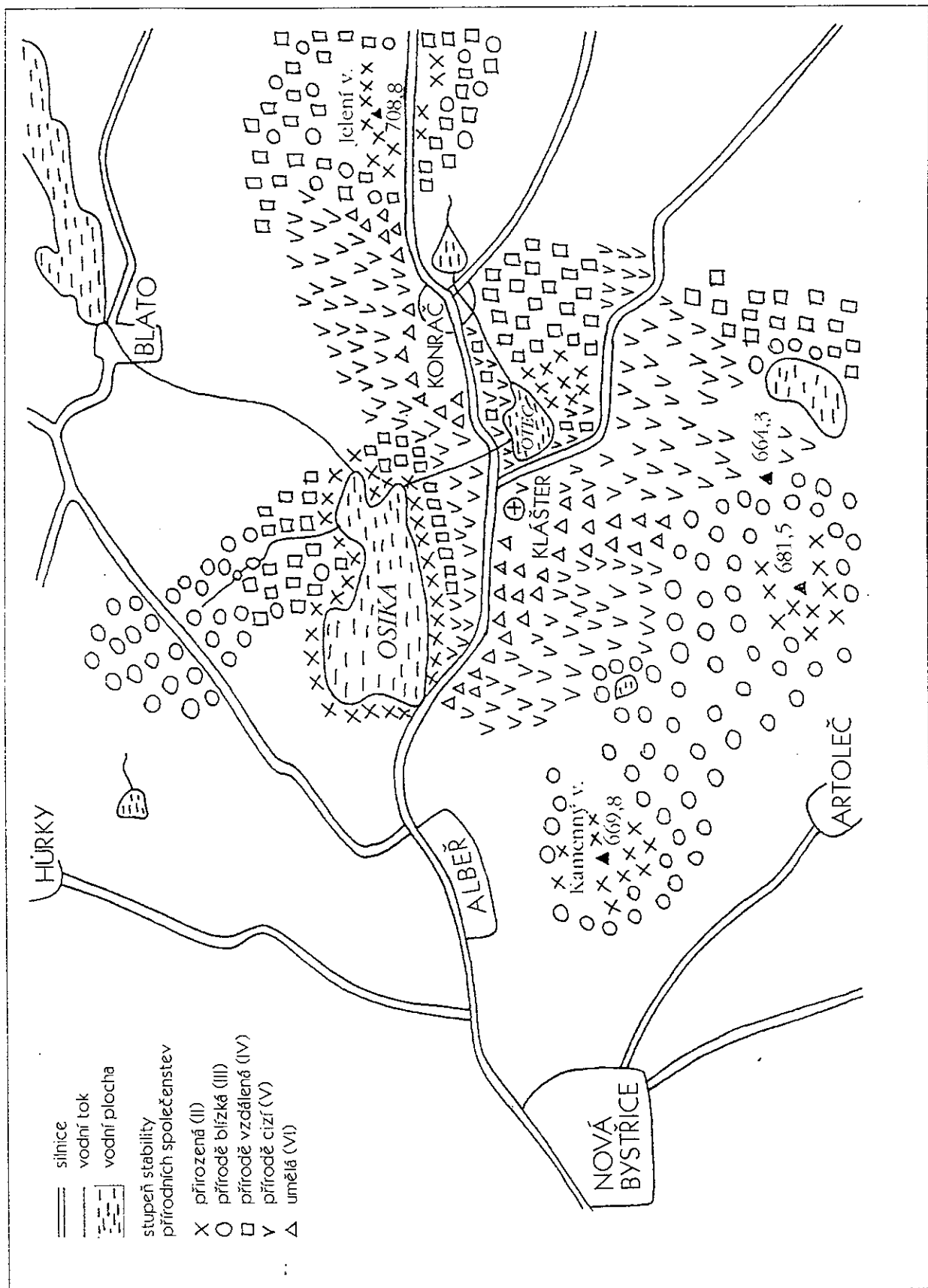
Dalšími podobnými prvky jsou zachovalé remízky na svazích, související se zemědělskou činností bratru sv. Františka. Tyto remízky mají v podstatě stejný význam jako rybníky, a to z toho důvodu, že se jedná o ekotonová společenstva s relativně vysokou stabilitou (IV).

Jak už jsem se zmínil, posledním prvkem, který považujeme za důležitý, jsou vysázené lipové a dubové aleje, které nahrazují původní porosty dubů, přesto však zachovávají relativně vysokou stabilitu (IV).

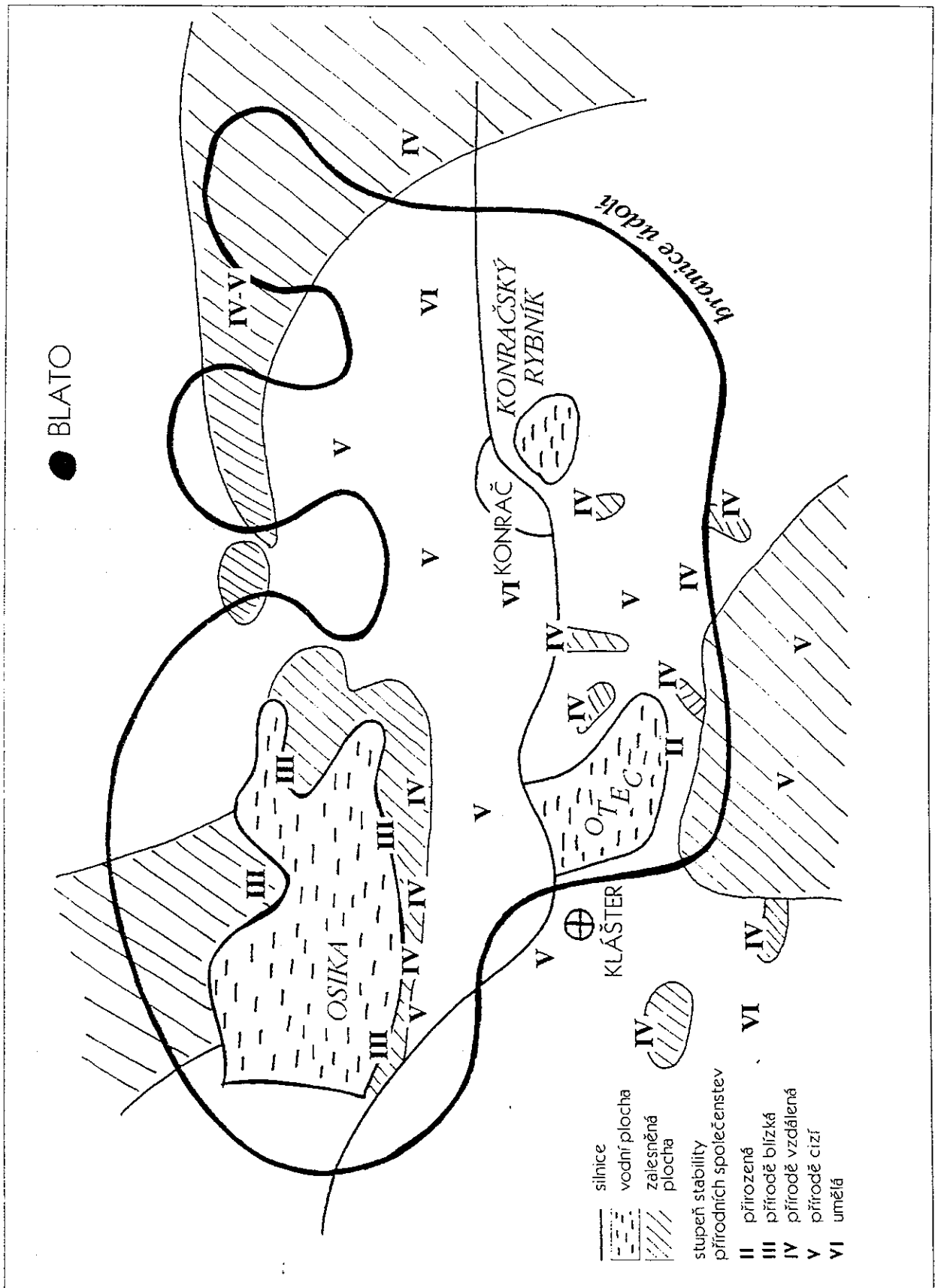
Když se podíváme na společenstva, kde byl pozdější činností překryt původní ráz krajiny, na některých místech podpořený paulánskou činností, zjistíme, že se jedná o velmi nestabilní celky (regulované vodní toky, pole, pastviny, smrkové monokultury) a že nebyť zmíněných prvků paulánského vlivu, krajina by upadala do nezkrotných rukou civilizace.

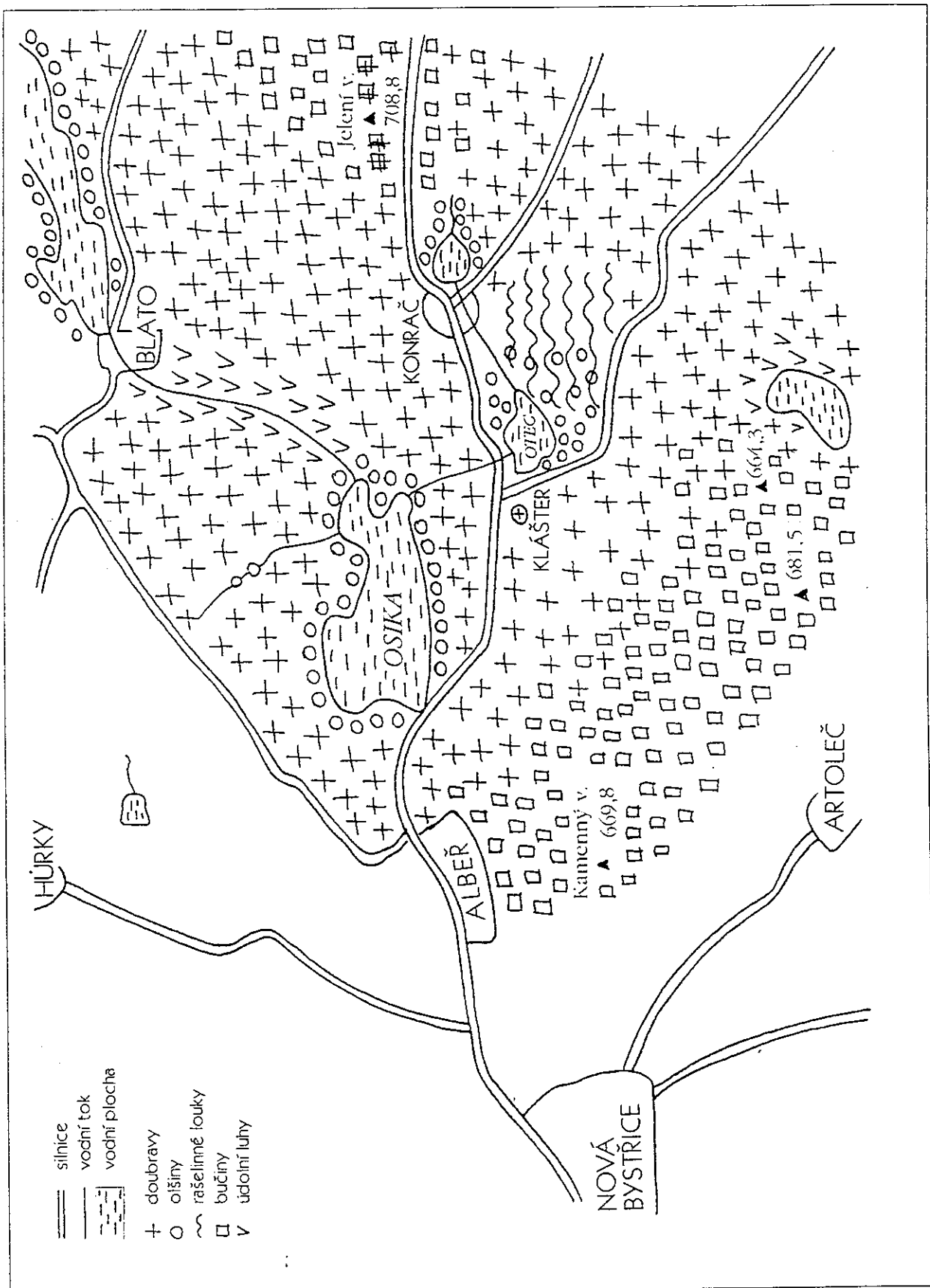
Obr. 6 GEOBOTANICKÁ MAPA - DNEŠNÍ BIOLOGICKÝ STAV

Obr. 7 MAPA STABILITY OBLASTI

Obr. 8 MAPA STABILITY ÚDOLÍ

Obr. 9 MAPA PŮVODNÍHO POROSTU

VÝZKUM SAKRÁLNÍCH STAVEB

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVALI:

Jakub Rotrekl, Matouš Hora

CÍL:

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit návaznosti mezi klášteřem a okolními sakrálními stavbami a zrekonstruovat síť sakrálních staveb z doby klášteřa.

METODIKA:

Navštívili jsme celkem 59 sakrálních staveb - 15 kostelů, 7 kaplí, 4 základy kaplí, 7 božích muk v podobě sloupků a 26 křížků (viz mapa - str. 21, obr. 10), u kterých jsme vyměřovali a sledovali tvar půdorysu a návaznost na klášteř.

VÝSLEDKY:

(V následujícím textu uvádíme pouze stavby s přímou návazností na klášteř - viz mapa na str. 24.)

❖ Stanoviště č. 10 (Podlesí)

Kulatý žulový sloup s rozšířenou hlavicí se čtyřmi výklenky, na ní dva na sobě posazené kříže, spodní dvojitý, horní jednoduchý. Na podstavci je nápis:

1692
 H. D.
 RENO VON
 RUDOLF
 UND
 JOHANA
 NEUWIRTH

Předpokládáme vztah ke klášteři (vymezení pozemků klášteřa nebo označení podzemní chodby).

❖ Stanoviště č. 2 (sloupek u klášteřa)

3 metry vysoký žulový sloupek podobný předchozímu, bez kříže.

Předpokládáme vztah ke klášteři.

Pod zemí byla nalezena anomálie směřující k věži kostela a pokračující ke sloupku č. 21 na sever a ke sloupku č. 26 na jih. Předpokládáme, že by tu mohla být podzemní chodba, zmiňovaná v historických pramenech.

❖ Stanoviště č. 2 (autobusová zastávka u klášteřa - křížek/sloupek)

2 metry vysoký žulový sloupek podobného charakteru jako předešlé.

Předpokládáme vztah ke klášteři.

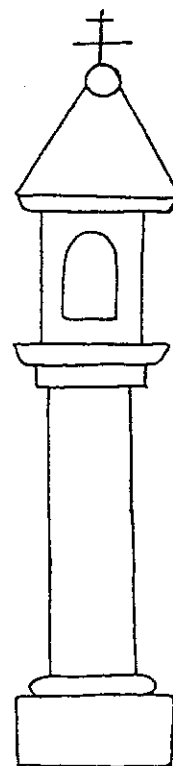
Již zmíněná podzemní anomálie pokračuje od tohoto sloupku směrem na Blato.

❖ Stanoviště č. 26 (cesta z Antoleče ke Starohušískému lesu - sloupek)

3 metry vysoký žulový sloupek, zřetelný zbytek barvy ve vrstvách: bílá, modrá, tmavomodrá a bílá. Na stříšce koule a na ní ураžený kříž.

Předpokládáme vztah ke klášteři.

Anomálie od klášteřa prochází těsně vedle sloupku a pokračuje dále na jih do lesa,

kde se po 150 metrech mění v kruhovou anomálii v porostu a poté se opět schází a pokračuje dál (možnost podzemní místnosti).

- ❖ **Stanoviště č. 33** (180 metru severně od silnice z Konrače ke klášteru, 50 metru za Konračem)

Základy zřejmě barokní kaple s polokruhovitým výklenkem na žulovém podkladu, která pravděpodobně společně s kaplí č. 44 "strážila" cestu ke klášteru (bližší popis viz půdorys - str. 22, obr. 11).

- ❖ **Stanoviště č. 52** (sloupek u Nové Bystřice na silnici k Novému Rajřovu)

3 metry vysoký žulový sloupek, podobný předešlým sloupkům.

Předpokládáme vztah ke klášteru.

Byla nalezena opět anomálie, která vede pod novobystřickým kostelem ke klášteru.

- ❖ **Stanoviště č. 53** (základy kaple na poli, 10 metrů severně od sloupku č. 52)

Předpokládáme vztah ke klášteru.

Mohla tudy vést křížová cesta z Nové Bystřice ke klášteru.

- ❖ **Stanoviště č. 54** (Pomezí - v zahradě u silnice směrem ke stanovišti č. 15 - viz mapa na str. 21)

3 metry vysoký žulový sloupek podobný předchozím sloupkům.

Předpokládáme vztah ke klášteru.

Opět byla nalezena podzemní anomálie směřující na západ směrem ke klášteru.

- ❖ **Stanoviště č. 44** (základy zbořené, jednoduché, pravděpodobně barokní kaple v remízku 200 metrů jižně od Konrače)

Předpokládáme vztah ke klášteru.

Kaple zřejmě sloužila jako poutní "strážní" místo na cestě ke klášteru - součást křížové cesty (bližší popis viz půdorys - str. 22, obr. 12).

- ❖ **Stanoviště č. 45** (sloupek v Čiměři)

Z časových důvodů zde nebyl prováděn výzkum.

Domníváme se ale, že sloupek mohl také označovat podzemní chodbu.

- ❖ **Stanoviště č. 46** (pravděpodobně barokní kaple, 1 km západně od kláštera na polní cestě mezi Mýtinkami a Artolečí)

V sousedství mohutný buk 200 - 300 let starý.

Nevysledovali jsme žádnou bližší souvislost mezi klášterem a kaplí. Pravděpodobně šlo o zastavení na poutní cestě z Nové Bystřice.

- ❖ **Stanoviště č. 30** (kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici - s gotickým jádrem)

Paulánští mniši zde příležitostně sloužili mše.

Kostel je oltářem orientován na východ, pod kostelem vede pravděpodobně chodba ke klášteru.

- ❖ **Stanoviště č. 13** (kostel Panny Marie ve Starém Městě pod Landštejnem)

Založen roku 1495.

Z časových důvodů nebyl prováděn podrobnější výzkum.

- ❖ **Stanoviště č. 35** (kostel sv. Ducha u Slavonic)

Okolo kostela jsou lípy, což ukazuje ve většině případu na vliv paulánu, kteří zde příležitostně sloužili mše.

- ❖ **Stanoviště č. 56** (kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Slavonicích)

Přímou souvislost s klášterem a jeho činností se nám nepodařilo vysledovat.

KLÁŠTER NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE U NOVÉ BYSTŘICE

Podrobnější popis kláštera je uveden v knize "Bývalý paulánský klášter nejsvětější Trojice u Nové Bystřice" - monografie od faráře Josefa Mrštíka z roku 1883. Zde se zaměříme na několik poznámek charakterizujících dnešní stav.

Dnes z kláštera zbyl pouze kostel s přílehlou křížovou chodbou (původní pudorys kláštera viz str. 23, obr. 13). Kostel stojí na západní straně konračského údolí. Oltářem je otočen přibližně na západ, portálem k rybníku a do údolí, kde rostou tři lípy. Do rybníka vléká klášterský pramen.

Kostel je postaven v barokním slohu. Věž je umístěna v severozápadním rohu. Kostel má charakteristické architektonické prvky, které, jak se domníváme, později ovlivnily okolní architekturu (např. zploštělé spirály na okrajích střechy a sloupy vsazené do zdiva).

A nyní k základním prvkům vnitřní výzdoby. Na hlavním oltáři (výška 12 sáhů) je zobrazen Otec, Syn a Duch svatý. Nad ním je v kruhu obraz, na kterém je zobrazeno oko, symbolizující Boha, kolem je záře. Na severní straně kostela je oltář zasvěcený sv. Františkovi z Pauly a na jižní straně oltář sv. Michaela bojujícího s ďáblem, v němž jsou v trojbokých pyramidách uloženy ostatky sv. Felika. Na severní straně je zobrazen sv. Florián hasící hořící město. Za obrazem je soška evangelisty s dítětem.

V katakombách kláštera vyřezával dvacet let jeden z mnichů jako pokání kapesním nožičkem Strom života, který je v kostele vystaven.

SÍŤ SAKRÁLNÍCH STAVEB V OKOLÍ PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA V DOBĚ JEHO FUNGOVÁNÍ

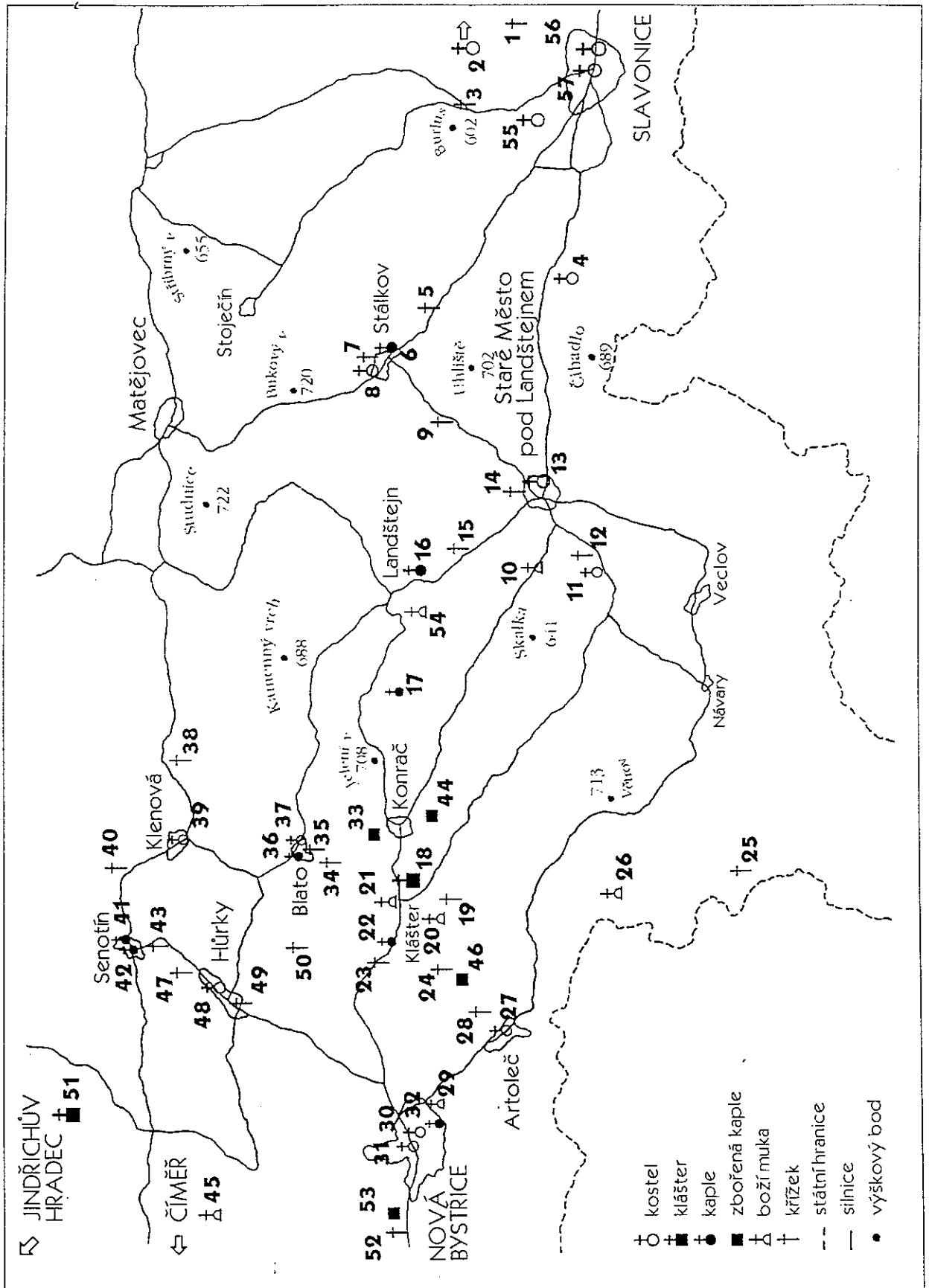
Sakrální stavby jsou rozděleny podle vzdálenosti a souvislosti s centrem celé sítě - klášterem.

V bezprostřední blízkosti se nacházejí dva pravděpodobně barokní sloupky - jeden směrem na severovýchod a druhý na jihozápad od kláštera, jejichž spojnice s věží kostela a sloupkem jižně od Mýtinek označuje polohu námi předpokládané podzemní chodby jižního směru. Polohu druhé podzemní chodby, téměř kolmé na první, označuje spojnice mezi sloupkem u Nové Bystřice, klášterem a sloupkem v Pomezí. U sloupku v Podlesí jsme nevysledovali bližší souvislost. (Poloha námi předpokládaných podzemních chodeb je vyznačena v geologické mapě - str. 8, obr. 3 - plnými čarami spojujícími křížky a klášter.)

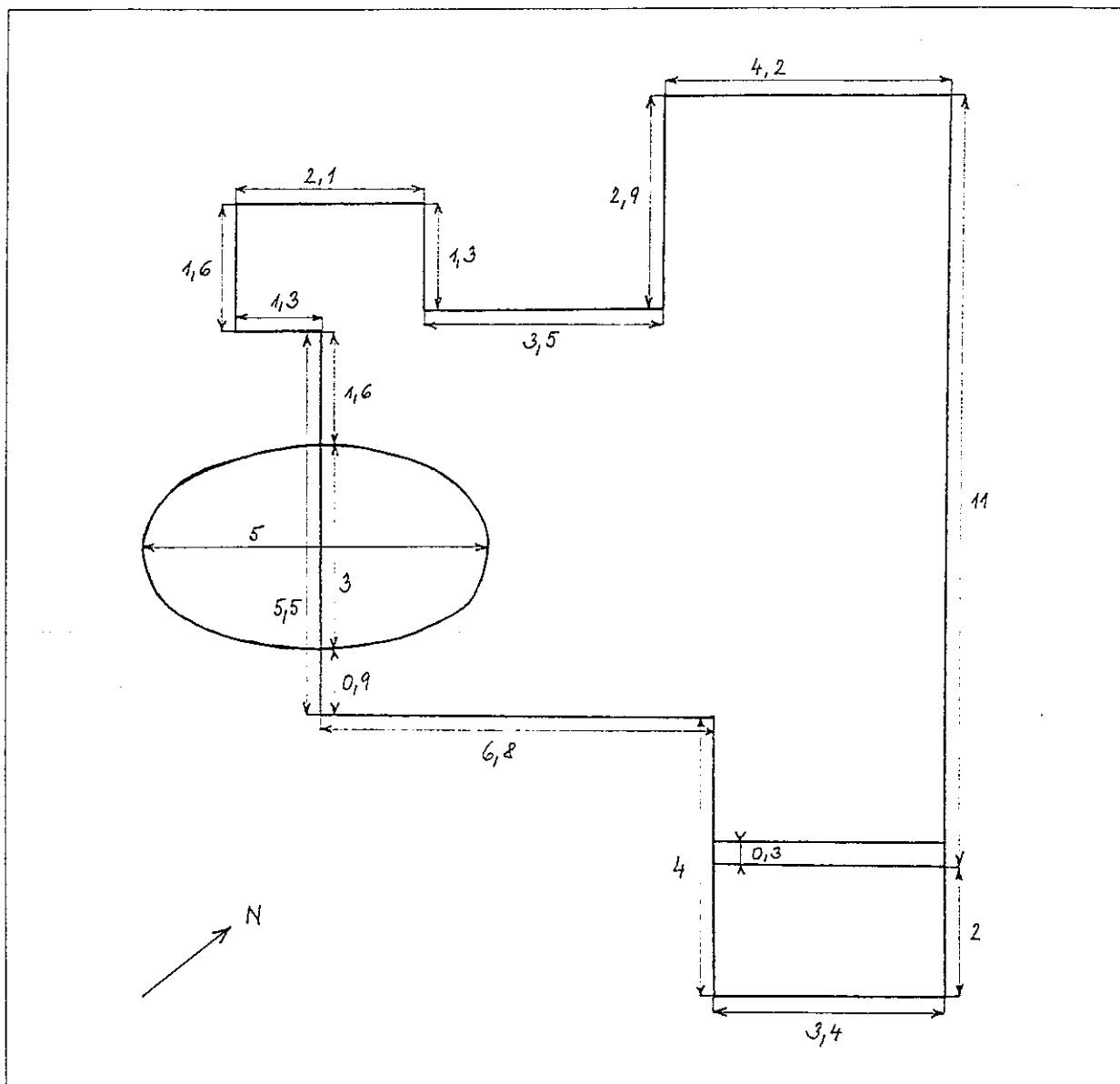
Na svazích konračského údolí podél přístupové cesty (z východu) jsou na každé straně základy zřejmě barokních kapliček. Obdobně podél poutní cesty do Nové Bystřice bylo zřejmě několik kaplí (sem patří především námi objevené kapličky - viz stanoviště č. 53 a 60).

Z větších kostelů té doby připomínáme kostel sv. Ducha u Slavonic, ve kterém pauláni příležitostně sloužili mše, a kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici.

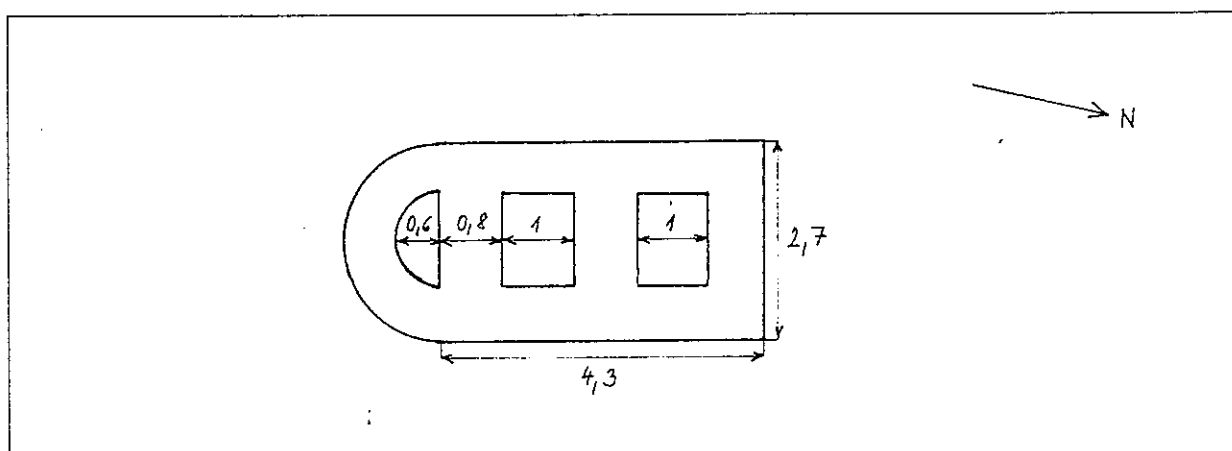
Klášter stojí v polovině cesty mezi Landštejnem a Novou Bystřicí.

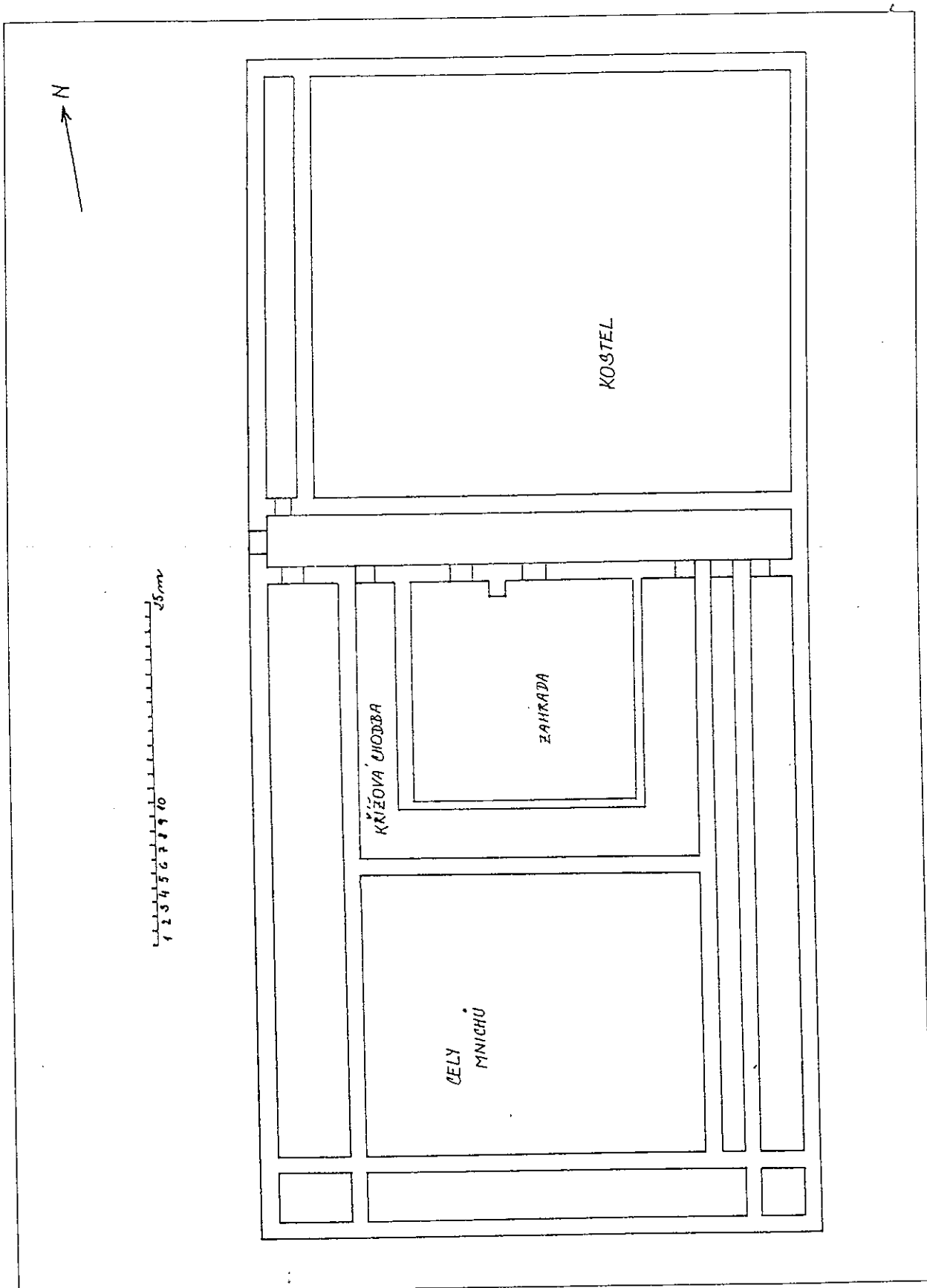
Obr. 10 MAPA NÁMI ZKOUMANÝCH SAKRÁLNÍCH STAVEB (čísla odpovídají číslům stanovišť v textu)

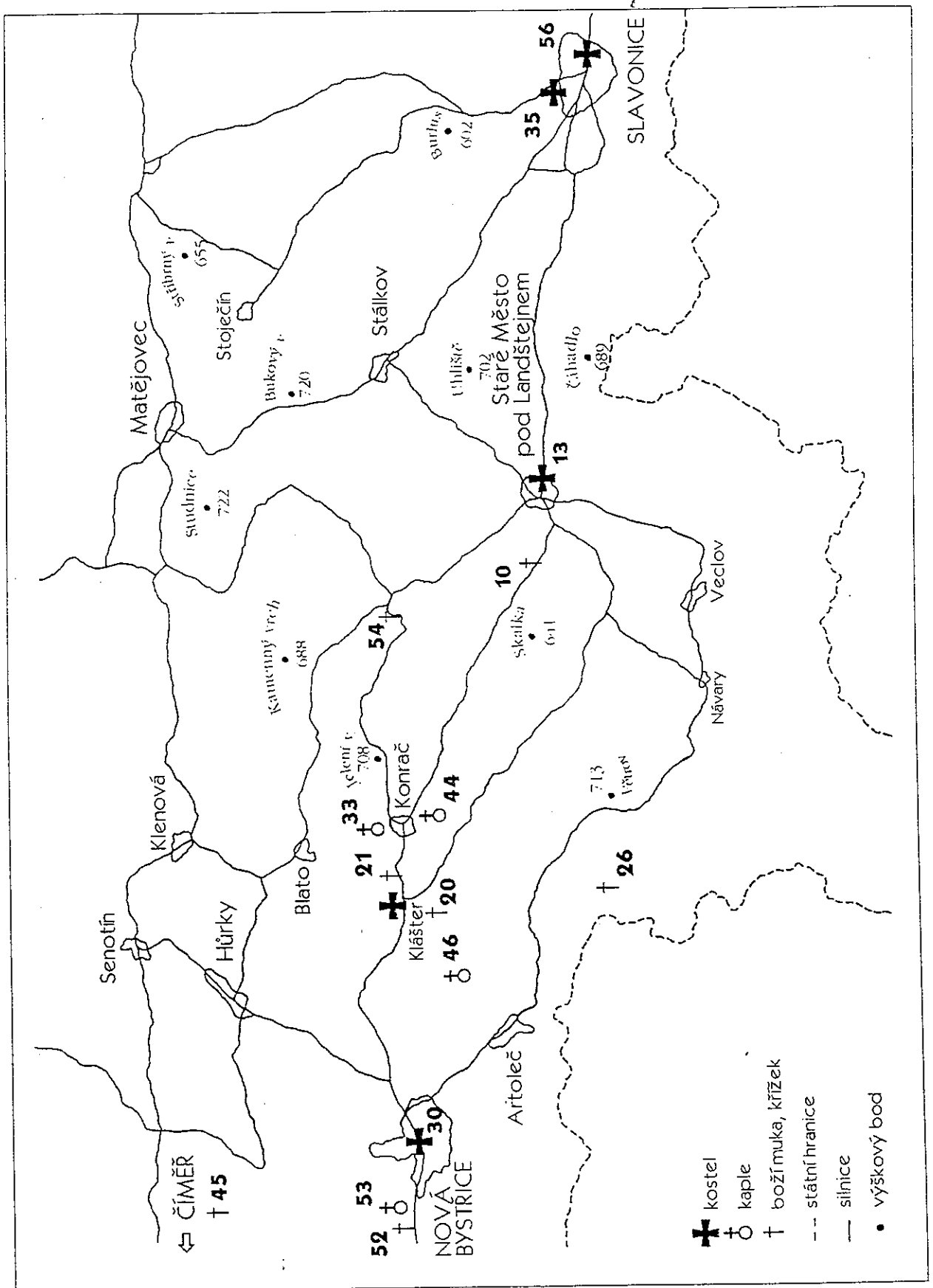
Obr. 11 STANOVIŠTĚ č. 33 (půdorys kaple)

Obr. 12 STANOVIŠTĚ č. 44 (půdorys kaple)

Obr. 13 PŮDORYS KLÁŠTERA NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE U NOVÉ BYSTRICE

Obr. 14 MAPA SAKRÁLNÍCH STAVEB PŘÍMO NEBO NEPŘÍMO SOUVISEJÍCÍCH S ČINNOSTÍ KLÁŠTERA

HISTORIE PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA U NOVÉ BYSTRICE

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVAL:

Ondřej Lacina

CÍL:

Zmapovat historii paulánského kláštera u Nové Bystřice a jeho bezprostředního okolí.

METODIKA:

Historii zjistit z dostupné literatury a od místních občanů.

VÝSLEDKY:

Roku 1381 získal Konrád Krajíř z Krajku od Václava IV. hrad Landštejn a dnešní Novou Bystřici. Krajíři brzy obsadili mnoho úradů, a tak v 15. století získali městečko Dačice.

V roce 1501 vznikl na panství Krajířů, na místě vybraném paulány, paulánský klášter. Konrád Krajíř věnoval paulánům okolní půdu. Ti založili dva rybníky - Otec, přejmenovaný později na Klášterský rybník, a rybník A.S.P.E., přejmenovaný na Osíku. Řeholníků v klášteře přibývalo, a tak jim Konrád Krajíř roku 1507 věnoval další území.

22. července 1533 skupina novokřtěnců vyhnaných Ferdinandem I. zaútočila na klášter. Pověsili přes čtyřicet mnichů a mnoho dalších lidí, kteří se jim postavili na odpor. Posléze klášter a sousední vesnice Žišpachy a Braunschlag zapálili a utekli.

Teprve v roce 1626 Adam Vilém Slavata povolal paulány zpět a listinou z 29. září 1626 založil klášter nový. Roku 1659 daroval paulánům pozemky, které opatřil hraničními kameny. V letech 1665 - 1667 dostavěl klášter do podoby, která se dochovala až do 60. let 20. století. Dále pak v letech 1668 - 1682 postavil na místě kapličky kostel.

Josef II. klášter roku 1785 zrušil. Ještě nějaký čas v něm žilo asi deset řeholníků, ale ti do roku 1789 odešli do Prahy a Nové Paky. V roce 1790 se v budově kláštera nacházela škola, pekárna (ta byla posléze zrušena) a úřad duchovního správce. Tento úřad byl později povýšen na faru. Fara a škola zůstala v klášteře až do druhé světové války.

Po válce klášterní budovu zabrala armáda a zřídila zde kasárna.

Roku 1959 byl klášter srovnán se zemí. Zůstal pouze kostel a Červená chodba. Vojáci chtěli zničit i ten, ale místnímu malíři se podařilo zařadit kostel do I. kategorie ochrany památek.

Vesnice Konrač byla přejmenována na Klášter II. Podle výpovědi jedné obyvatelky se tak stalo proto, že lidé, kteří jeli do kláštera, se v Konrači zastavili, nic tu nenašli, a tak jeli zpět. Ke klášteru prý již moc lidí nedojelo.

Po roce 1989 uspořádali okolní chalupáři sbírku na opravu kostelní střechy, která byla v dezolátním stavu. Ze sbírky koupili materiál a střechu opravili sami.

Paulánský řád nyní zamýšlí obnovení kláštera.

U kláštera je studánka, jejíž voda má podle pověsti léčivé účinky. K této studánce byly na svátek sv. Řehoře a nejsvětější Trojice konány poutě. Tato tradice se udržela až do druhé světové války. Z výpovědi očitě svědkyně takové poutě jsme se dozvěděli, že tam přicházely tisíce lidí až z Jindřichova Hradce. Kolem bývalo plno stánků a jiných atrakcí.

V současné době byly poutě obnoveny - poslední se konala 2. června 1996.

PAULÁNI

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVAL:

Matouš Hora

CÍL:

Mým výzkumným úkolem bylo shromáždit údaje o paulánském řádu a na jejich základě posoudit působení tohoto řádu na okolní krajinu a obyvatelstvo v námi sledované oblasti.

METODIKA:

Informace byly čerpány z těchto knih:

- Řád nejmenších bratří sv. Františka z Pauly
- Život sv. Františka z Pauly (sepsán jedním z učedníků r. 1502)

(bližší informace o knihách jsou v části "Použitá literatura").

Další údaje byly zjištěny na těchto místech:

- ve Vranově u Brna (především z rozhovoru s ThDr. Františkem Holečkem, současným představeným paulánského řádu, kterého jsme v rámci našeho výzkumu navštívili)
- v kostele nejsvětější Trojice u Nové Bystřice, součásti bývalého paulánského kláštera.

VÝSLEDKY:

(Základní informace o paulánech uvádím v syntetické části v kapitole "Pauláni, zvaní též minimové". Zde pouze přiblížím dnešní život řádu.)

Dnešní paulánský řád sídlí ve Vranově u Brna.

V nejbližších letech bude probíhat rekonstrukce paulánských klášterů ve Vranově a v Nové Pace. Do deseti let by se pauláni chtěli zaměřit i na obnovu bývalého kláštera u Nové Bystřice.

Na celém světě je dnes okolo dvou set paulánů, z toho sto dvacet kněží. Řehole řádu už není tak přísná, ale existuje tendence k návratu k původní přísné řeholi. Pauláni se věnují převážně těmto oborům: matematice, astronomii a fyzice.

Ze zásad řádu, které ovlivnily obyvatele i celý kraj, považují za nejdůležitější tyto:

- ✦ pokoru
- ✦ přísný půst
- ✦ pracovitost (i mimo klášter)
- ✦ denní mše
- ✦ častý pobyt v přírodě
- ✦ zřízení lékárny v každém klášteře
- ✦ vzdělanost
- ✦ spirituální pomoc.

MÍSTNÍ NÁZVY A JEJICH SPOJITOST S PŮSOBENÍM PAULÁNŮ

TERÉNNÍ ZPRÁVA

VYPRACOVAL:

Aleš Doucek

CÍL:

Mým cílem bylo shromáždit co nejvíce místních názvů a vysledovat jejich souvislost s klášteřem nebo s jinými názvy - na základě toho se pak pokusit najít hlavní směry působení klášteřa.

VÝSLEDKY:

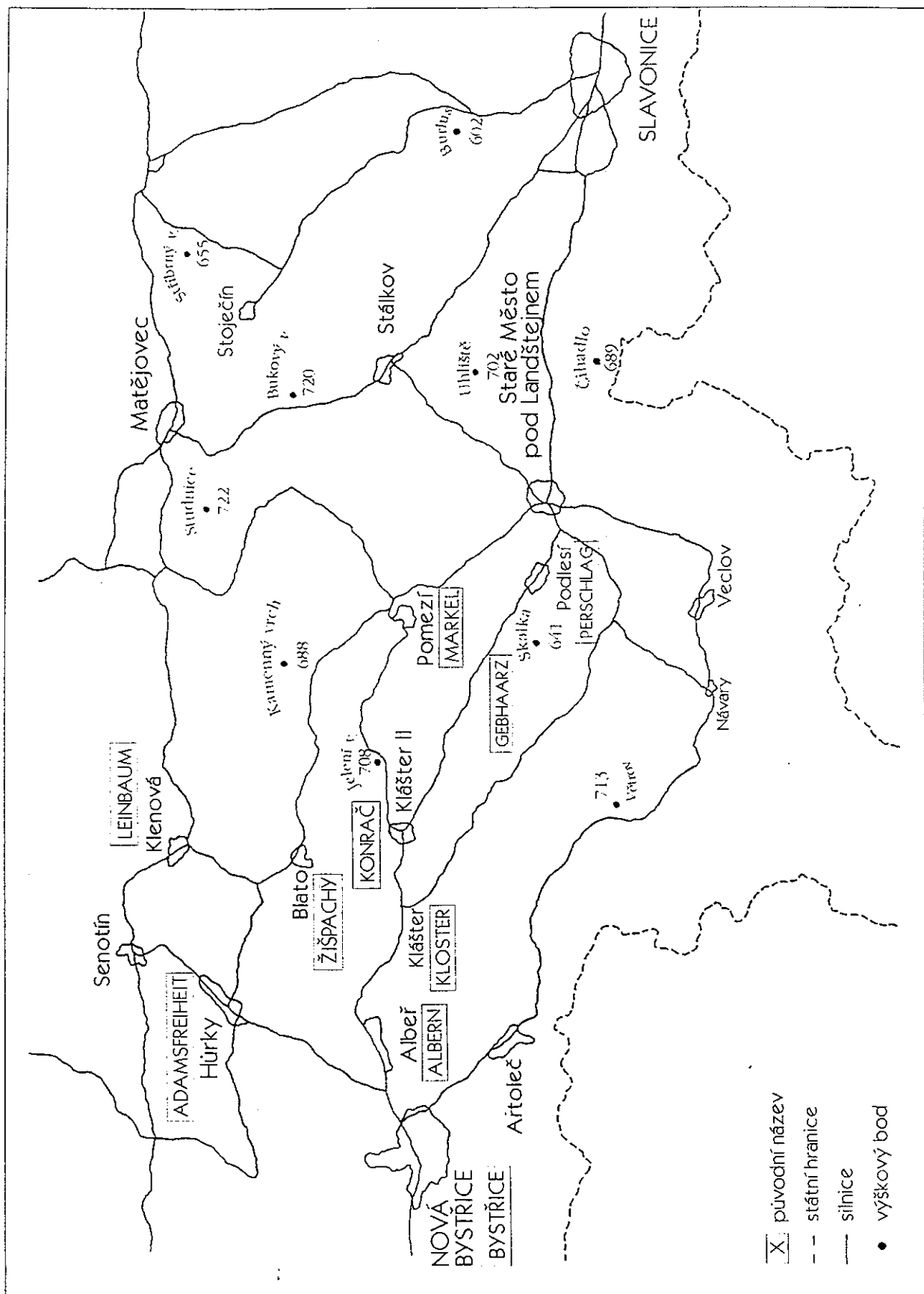
Název	Původní název	Letopočet změny názvu
Albeř	Albern	-----
Blato	Žišpachy	-----
Dračice	Červený potok	-----
Hůrky	Adamsfreiheit	-----
Klášteř	Kloster	1945
Klášteř II	Konrač	asi 1950
Klášteřský rybník	Otec	-----
Klenová	Leinbaum	-----
Mýtinky	Braunschlag	-----
Nová Bystřice	Bystřice	16. století
Osika	A.S.P.E.	-----
Podlesí	Perschlag	-----
Pomezí	Markel	-----
Skalka	Gebhaarz	-----
Tereziín	Theresien	1842

Domnívám se, že existuje souvislost mezi klášteřem a Křížovými vrchy (např. že na tyto dva vrchy vedly křížové cesty).

Také se dá předpokládat souvislost klášteřa s Klášteřským lesem. Bohužel se nepodařilo zjistit, kdy tento název vznikl a jak. Proto se můžeme jen domýšlet, že les patřil ke klášteřu, nebo tak byl pojmenován podle klášteřa až později.

Poblíž Nové Bystřice se nachází Mnišský rybník. Tento rybník nemá žádnou souvislost s klášteřem, jeho jméno pochází od zaniklé vesnice Mnich.

Podle mého názoru se nedá předpokládat vliv klášteřa směrem na Jindřichův Hradec. Domnívám se, že největší vliv měl klášteř na oblast ležící směrem na jihovýchod.

Obr. 15 MAPA PŮVODNÍCH A SOUČASNÝCH MÍSTNÍCH NÁZVŮ V OKOLÍ KLÁŠTERA

SYNTÉZA

Následující syntéza v sobě zahrnuje popis a posouzení paulánského zásahu do kraje. Ten je pak východiskem pro posouzení zásahu v rámci plánované výstavby Rekreačního parku Rajchětov.

Pro lepší přehlednost jsme si syntézu rozdělili do čtyř základních částí:

- 1) situace v Českých zemích, námi sledované oblasti i údolí (dnes Klášterském) před příchodem řádu a hledání důvodů příchodu paulánů
- 2) chronologie, popis a posouzení vlivu paulánů
- 3) popis a výklad uspořádání paulánského kláštera u Nové Bystřice a jeho okolí v době vrcholného působení
- 4) vývoj kraje po zrušení kláštera a jeho pozdější vliv; popis a zhodnocení dnešního stavu kraje, prvků paulánského zásahu v něm a perspektiv do budoucna.

Tyto čtyři okruhy jsme vždy posuzovali z jednotlivých odborných hledisek, na něž se ale neredukují.

ČÁST PRVNÍ

SITUACE PŘED PŘÍCHODEM ŘÁDU A NÁMI PŘEDPOKLÁDANÉ DŮVODY JEHO PŘÍCHODU

POLITICKÁ SITUACE V ČESKÉM KRÁLOVSTVÍ PŘED PŘÍCHODEM PAULÁNŮ

Jak to vypadalo v Českém království při příchodu paulánů do okolí dnešní Nové Bystřice? Asi nejvíce tuto dobu ovlivnily husitské války. Zem byla vydrancovaná a rozvrácená. Většina obyvatel (dvě třetiny) byla protestantského vyznání - katolická církev byla ve velikém úpadku. Král Vladislav II. Jagellonský převzal zemi s velkými dluhy. Navíc nebyl uznán králem v celém Českém království, ale jenom v jeho části. Druhou část - Moravu a Slezsko - ovládal Matyáš Korvín až do své smrti v roce 1490. Dalším problémem byla krize způsobená nedostatkem finanční hotovosti. Ačkoli v oběhu byly ještě groše ze 14. století a mincovny razily stále nové mince, stávalo se, že ani zámožné rody neměly hotovost, a tak si půjčovaly. Často se stalo, že někdo neměl na zaplacení dluhu, protože mu jeho dlužník, kterému také někdo dlužil, ještě nesplatil dluh. Král Vladislav nebyl schopen vnést pořádek do měnové soustavy. Finance nebyly jediným problémem, se kterým se mladičský král potýkal. Země byla v té době mnohokrát postižena přírodními pohromami. Na všechny tyto pohromy doplatili poddaní, což mělo za následek časté sedlácké bouře.

Ondřej Lacina

BIOLOGICKÝ STAV ČECH V OBDOBÍ PŘED PŘÍCHODEM PAULÁNŮ

Hlavním ovlivňujícím faktorem, který by se týkal přírodních poměrů a zahrnoval by do sebe celé území Čech, je změna klimatu a klimaxových podmínek. V období příchodu paulánů probíhalo na našem území výrazné oteplování. Dlouhá, horká a suchá léta s sebou přinášela časté požáry, nedostatek vody, umírání zvířat a posléze i lidí. Pokud se stalo, že díky vedru byla úroda dřívě a lepší, zničily ji většinou kroupy. Strach z přírodních pohrom do značné míry utvářel mentalitu lidí, nebyl však jediným faktorem. Neméně rozšířený a snad i mnohem děsivější byl strach z nemocí. Nejrozšířenější nemocí byl samozřejmě mor a doposud neznámá syfilis. Na rozdíl od morových ran zachvacujících velké území se syfilis šířila nenápadně a nepozorovaně jako zloděj, zato účinky byly mnohonásobně horší. K neúčinnosti léčby této nemoci přispívalo to, že lidé viděli původ onemocnění ve svém hříchu namísto např. pohlavního styku s nakaženou osobou.

Vojtěch Barták

Poté, co jsme zhodnotili celkovou situaci Čech, podtrváme se na geologické, biologické a politické zvláštnosti Jindřichobradecka v době před příchodem paulánů.

GEOLOGICKÁ STAVBA JIŽNÍ ČÁSTI DNEŠNÍHO OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC

Celá tato oblast se skládá ze žulového plutonu, vyzdviženého v herceynském vrásnění, vsazeného do českého moldanobika (hranice plutonu viz geologická mapa - str. 7, obr. 2). Žulové podloží způsobuje značné zvýšení acidity (kyselosti), což má vliv na vegetaci, respektive celkovou chudost kraje.

V celé oblasti je ustálený směr zlomů, východozápadní a severojižní (s drobnými odchylkami). Zlomů probíhají nezávisle na údolích a jiných terénních nerovnostech.

Na území vyzdviženého plutonu je zvýšené radioaktivní pozadí radonu.

Nejvyšší část oblasti tvoří hory okolo vesnic Rožnov, Matějovec, Klenová atd., např. Jelení vrch (709 m n.m.), Studnice (722 m n.m.) a Vysoký kámen (738 m n.m.). Od této oblasti se vrchovina snižuje na jih a na sever s pozvolným poklesem a na východ a na západ s prudším. Ze severu na jih přes nejvyšší hory se táhne hlavní evropské rozvodí Labe - Dunaj. Směry toků se odklánějí od tohoto rozvodí a vytvářejí rozsáhlou vodní síť, na které jsou vybudovány nejstarší rybníky v Čechách (již od 13. století).

Jakub Rotrekl

BIOLOGICKÝ STAV OBLASTI

V období před příchodem paulánů se na jihočeských stráních na podloží kyselé žuly rozkládaly dlouhé pásy kyselých doubrav. Na chladnějších kopečích rostly bikové bučiny a v zavodněných údolích olšina; na kyselějších místech přecházející v rašelinné louky. Vyšše v údolích se rozkládaly lužní lesy (viz terénní zpráva).

Jedním z hlavních faktorů, které určovaly vztah lidí k přírodě, byla její pohostinnost, respektive nepřítel. Dá se předpokládat, že v této oblasti žili lidé v neustálém strachu před dravou zvěří, zejména pak před vlky. To dokazují i některé místní názvy (Vlkův mlýn, Vlíč jáma apod.). Na druhou stranu bukové, a zejména pak dubové dřevo se užívalo při stavbách hrází rybníku i na jiné stavby.

Zemědělská činnost byla podmíněna možnostmi a používanou technikou. Lidé byli nuceni si pro pole vybrat plochu s úrodnou půdou, jelikož neznali chemická hnojiva. Nebyly mýceny větší části dubových lešů, ale pouze menší plochy s úrodnější půdou a výhodnou polohou. Tím vznikalo mnoho ekotonových společenstev a zvyšovala se tak druhová diverzita i celková stabilita území.

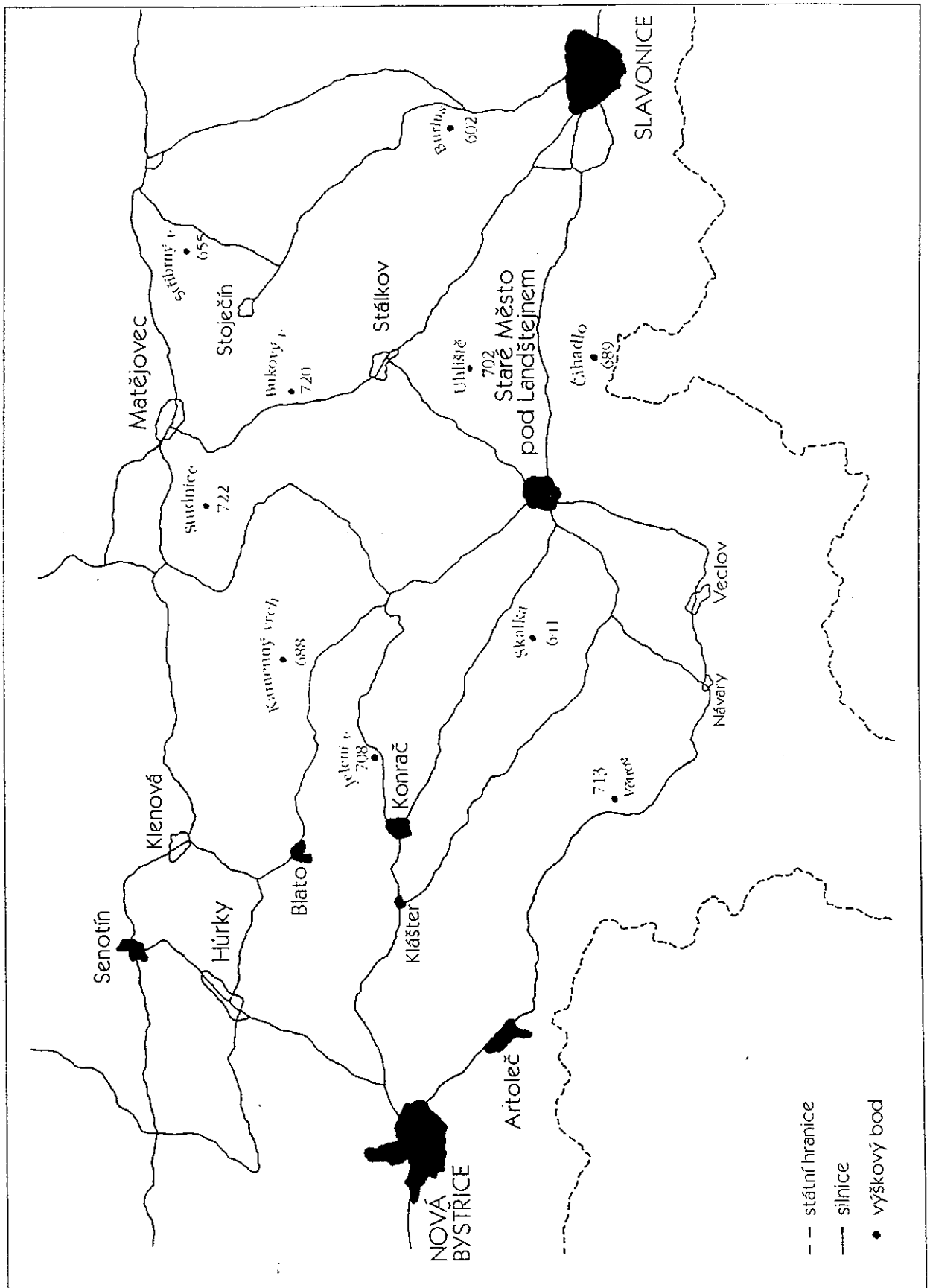
Vojtěch Barták

POLITICKÁ SITUACE NA DANÉM ÚZEMÍ

V době před příchodem paulánů do dnešní Nové Bystřice byl tento kraj podobně jako jiné části Českého království na přelomu 15. a 16. století ve velké krizi. Rodem, který vládl na zdejších panstvích, byli páni Krajští z Krajků. Vládli v tomto kraji od roku 1381, kdy Konrád Krajš z Krajků dostal od Václava IV. hrad Landštejn a dnešní Novou Bystřici. Rod Krajšů brzy obsadil mnoho důležitých úřadů, zejména na Moravě, takže v 15. století získali i městečko Dačice. Toto město díky bezpečným cestám pod jejich vládou vzkvétalo, neboť leží na křižovatce kupeckých cest z Jihlavy do Rakouska a ze Znojma do jižních Čech. V této době byli Krajští z Krajků vlivným rodem, což znepokojovalo pány ze Slavonic a Jindřichova Hradce. Z tohoto důvodu byly vztahy Krajšů s okolními pány často vyhrocené. Přestože 95% zdejších obyvatel bylo protestantského vyznání, Krajští byli silní katolíci. Zřejmě i to hrálo nemalou roli při jednání s paulány. Konrád Krajš z Krajků se o paulánském řádu a jeho řeholi dozvěděl zřejmě od Rožmberku.

V době příchodu paulánů k dnešní Nové Bystřici se měnila tamní sídelní struktura. Zatímco některé osady vypálené Žižkovými vojsky se již neobnovily (např. Pfaffenschlag), vznikají i osady nové (např. Albeř, Žišpachy). Pauláni si ke zbudování kláštera vybrali neosídlené místo v lesích. Konrád Krajš jim toto území věnoval a sám jim vystavěl kapli a klášter, což bylo vzhledem k všeobecné finanční krizi pozoruhodné. Klášter byl postaven uprostřed mezi Bystřicí a hradem Landštejnem (viz mapa - str. 31, obr. 16).

Ondřej Lacina

Obr. 16 MAPA KRAJE V DOBĚ PŘÍCHODU PAULÁNŮ (tehdy existující osady jsou znázorněny tmavě)

Nyní se budeme věnovat nejbližšímu okolí budoucího paulánského kláštera.

GEOLOGICKÁ STAVBA KONRAČSKÉHO ÚDOLÍ

Údolí, ležící 4 km východně od Nové Bystřice, 2 km severně od Mýtinek a 5 km západně od hradu Landštejn, s průměrnou nadmořskou výškou 630 m n.m., lemované horami Kamenný vrch, Jelení vrch a Křížový vrch, je v celém okolí zdaleka nejvýše položené a nejrozsáhlejší.

Tvarem připomíná pravotočivě zahnutý "rohlik" (při pohledu z východu), který se svažuje z Jeleního vrchu směrem ke Konrači (Klášter II), kde se nejvíce zužuje. Od Konrače údolí pokračuje dále na západ a rozšiřuje se pod rybníkem Otec (Kláštorský rybník). Za ním se těsně před koselem stáčí na sever, kde se rozšiřuje pod Osikou a končí Křížovým vrchem.

Vodní síť je tvořena třemi rameny. První rameno teče ze severovýchodu na jihozápad a skládá se z Hamerského rybníka, Červeného potoka (Dračice), Žišpašského rybníka a Osiky, ve které se stéká s druhým ramenem, které teče z východu na západ a skládá se z Konračského a Kláštorského rybníka, do kterého přitéká proti směru proudu pramen zpod kláštera. Třetí rameno, které tvoří oba toky po soutoku, pokračuje z Osiky přes Albeř do Nové Bystřice, Novobystřického a Mnišského rybníka.

Matouš Hora

BIOLOGICKÉ ODLIŠNOSTI KONRAČSKÉHO ÚDOLÍ

Údolí je velmi podmáčené, na jeho dně se proto držely pravděpodobně olšiny, přecházející díky vyšší poloze údolí a vyšší kyselosti v rašelinné louky. Na svazích za budoucím klášteřem a na svazích Jeleního vrchu rostly doubravy.

Další odlišnosti tohoto údolí z biologického hlediska nebyly zaznamenány.

Vojtěch Barták

ZÁVĚR

Z jakého důvodu přišli pauláni právě do těchto míst? První možnou odpovědí na tuto otázku je legenda, která se vypráví mezi lidmi. Farář Josef Mrštík ji uvádí ve své monografii "Bývalý paulánský klášter nejsvětější Trojice u Nové Bystřice" z roku 1883 v tomto znění:

Poručil prý sv. František bratřím do Němec poslaným, aby v Čechách klášter s chrámem na takovém místě vystavěli, kde by tři lípy a tři prameny našli. Již prošli celé jižní Čechy, avšak nikde nezdařilo se jim najít místo takové. Bud našli jen lípy aneb jen prameny. Konečně přišli v krajinu nynějšího kláštera. Zde našli také tři lípy, avšak pramenů zde nebylo. Poněvadž došli až na hranice země a hranice přestoupiti nechťeli, pokud by přání sv. zakladatele neuplnili, padli třikráte na tvář svou a prosili Pána Boha vroucně, by jim milostivě místo to sám naznačil, kde by klášter s chrámem založiti měli. Když potřetí povstali, našli tři prameny u pat nobou stvých v podobě trojbranu, aneb spíše tři hřebů, jimiž Spasitel na kříž přibit byl. Z této podivné události seznali, že na tomto místě chce Bůh, kterýž jediný jest v přirozenosti a spolu ve třech osobách, ku počtě své chrám míti. Vždyť shodovalo se nyní vše: našli tři lípy i tři prameny pobromadě. Na památku vysazovali pauláni zdejší vždy na místě starých zpukřelých lip mladé na těchže místech, kde původní našli, ano počet jejich ještě zmnožili.

Pokud se nespokojíme s pověstí, je třeba odpovědět na nové otázky. Proč pauláni přišli na území, kde bylo 95% obyvatel protestantů? Proč přišli právě na toto místo?

Údolí s klášteřem leží na polovině cesty mezi hradem Landštejnem a Novou Bystřicí. Pauláni potřebovali pro svoje činnosti klid a tento kraj byl v době jejich příchodu neobydlený. Zřejmě i to hrálo nemalou roli při výběru místa pro klášter. Dále potřebovali rybníky, aby mohli pěstovat ryby nutné pro svou obživu. Také podle toho vybírali místo, neboť věděli, že ne všude lze rybník zbudovat. Veliké rozlehlé údolí všem jejich potřebám vyhovovalo. Dalším důvodem byl vhodný majitel panství, kterému toto území patřilo. On musel dát povolení ke stavbě kláštera a okolních staveb, které řeholníci potřebovali. Pro paulány nebylo nic snazšího, než založit klášter zde, protože páni Kraji z Krajků byli silní katolíci, takže založení katolického kláštera vše uvažovali.

Ondřej Iacina

ČÁST DRUHÁ

POPIS A ZHODNOCENÍ PŮSOBENÍ PAULÁNŮ NA LIDI I PŘÍRODU
A POPIS PAULÁNSKÉHO ŘÁDU VŮBEC

ZÁKLADNÍ CHRONOLOGICKÉ ÚDAJE O PŮSOBENÍ KLÁŠTERA

Počátek vlivu paulánského kláštera u Nové Bystřice se datuje k roku 1501. Hospodářská situace v zemi není příliš příznivá. Přesto zdejší pán Konrád Krajč z Krajku zakládá klášter a platí jeho výstavbu.

Existenci kláštera lze rozdělit do dvou období. První období začíná jeho založením a končí rokem 1533, kdy byl klášter vypálen sektou novokřtěnců. Klášter byl opuštěn na 93 let a až roku 1626 byl opět obnoven panem Adamem Vilémem Slavatou. Období třicetileté války nebylo nejpříznivější k zakládání klášterů. Slavata roku 1659 daroval paulánům pozemky a v letech 1665 - 1682 postavil nový klášter a kostel v barokním slohu. Působení řádu paulánů končí roku 1785, kdy byl klášter císařem Josefem II. zrušen.

V následujících statích budeme hodnotit působení kláštera v obou obdobích (1501 - 1533 a 1626 - 1785) společně.

Ondřej Lacina

PAULÁNI, ZVANÍ TĚŽ MINIMOVÉ

Abychom se mohli seznámit s filosofií působení paulánů, uvedu nyní několik informací přibližujících život tohoto řádu.

Zakladatelem paulánského řádu je svatý František z Pauly (jižní Itálie, 1416 - 1507). Jeho matce, předtím bezdětné, se po dlouholetém modlení narodil syn, ale byl slepý na jedno oko. Z vděčnosti za navrácení zraku předali rodiče Františka církevnímu františkánskému řádu. František odešel z kláštera do lesů, kde držel velmi přísný púst (přísnější než františkáni). Později se k němu přidávali i další následovníci. Poté, co František a jeho spolubratři vstoupili do podvědomí pokorou a postním životem, byla papežem Alexandrem IV. potvrzena jejich řehole. Byli zvaní "Řád nejmenších bratří". Paulánská řehole byla schválena 26. února 1493. Tento řád působí také v Čechách (nyní ve Vranově u Brna). Po doplnění roku 1506 byl potvrzen papežem Juliem VI. Řádovým znakem je nápis "CHARITAS", psaný zlatým písmem v modrém poli s paprsky.

František byl znám konáním mnoha zázraků - převážně uzdravováním, navracením ducha lidem pošetilým a zacházením s ohněm. (Pro představu uvedu příklad: *U kláštera hořel les. František vyšel před klášter a zvolal k obni: „Co je tvoje, to si vem“, co je naše, to nám nech!“ A obeň se zastavil.*)

Předpokladem vstupu do paulánského řádu bylo složení čtyř slibů - slibu chudoby (František se nedotkl peněz, rovněž ani jeho spolubratři), slibu čistoty, poslušnosti a pústu (František nebyl viděn u jídla, kromě slavností. Žil šest let v jeskyni a živil se pouze kořínky). Pauláni nesměli jíst maso, vejce, sýry ani jiné mléčné výrobky, jejich jídelníček tvořily pouze ryby, zelenina, chléb a olej. Byli velmi pokorní a učili se skromnosti. Nesměli se vozit, chodili pouze pěšky, bosí. Nesměli nosit ani plátěné oblečení. V kostele nezpívali, ani neměli varhany, ale používali pouze tympany. Jejich vztah k přírodě vyjádřím citací z knihy "Řád nejmenších bratří sv. Františka z Pauly":

„Tak jako František miluje lidi, žertuje s obněm, chodí bos, rozděljuje a přemísťuje stromy, oživuje ryby, zastavuje kameny, tak člověk míním vytváří s přírodou a věcmi vztah veliké jednoduchosti. Přirozený svět, který ho obklopuje, není pouze něco navíc, nějaký přídavek, ale má pozitivní hodnotu a je částí lidské existence.“

Pauláni trávili v přírodě mnoho času. V každém klášteře byla lékárna - mniši léčili pouze bylinkami, ačkoliv podle ThDr. Holečka (nynějšího představeného řádu) je neznali, ale vytušili, které jsou léčivé. Pauláni věřili, že za každé zbytečné slovo bude člověk souzen, proto říkali pouze nejnnutnější věci a na určitých místech mlčeli. Věděli, že nejsou dokonalí, ale věřili, že jsou zdokonalitelní.

Pro doplnění uvádím citace z řehole.

(pátá kapitola)

9. *Naše strava bude po celý náš život postní, jak v konventech a jejich obvodech, tak i mimo ně. Nikomu - kromě nemocných, a to podle urážení lékaře - nebude dovoleno požírat jakkoliv a kdykoliv maso, vejce, sýr a mléčné pokrmy. Ti, kteří přestoupí toto nařízení, a rovněž i všichni, kdo zatají provinilce či s ním sdílí přestupek, budou zavřeni na tři měsíce do vězení a budou se ve středu a v pátek postit o cblebě a vodě. Kdo pak bude přistižen při činu, stane se navždy neschopným jakéhokoliv úřadu, nebude-li rehabilitován generální kapitulou, které náleží urážení takového případu.*

(sedmá kapitola)

25. *Naopak bratři laici, neznalí písma, nechť se po skončení ranní mše svaté věnují alespoň jednu nebo dvě hodiny práci, kterou jim Otec určí. Rovněž tolik času i po obědě, popřípadě i více, je-li to potřebné, neopomínajíc výroku Písma: „Kdo nechce pracovat, ať také nejl.“*

(osmá kapitola)

26. *Vědomi si, že v poslední den z každého planého slova, jež lidé promluví, budou skládat účty nejpřísnějšímu soudci, každý ať se má vždy a všude na pozoru před neplodnými slovy.*

(devátá kapitola)

33. *Je zcela zakázáno laikům stravovat se společně s bratry v našich refektářích, jakož také řeholníkům zdržovat se u stolu v domech světských lidí, neboť se mohou pobodlně nasýtit v našich konventech, podle toho, co říká sv. Jeroným Parlénoti v De institutione clericorum: „Vyhýbej se stolům světských lidí, zvláště těch mocných.“*

(dvanáctá kapitola)

43. *K utvrzení dobrých v dobru a k napomenutí tuláků a nestálých, chceme a ryblašujeme, že kdykoliv by se někdo vzdálil na jiné místo bez svolení Otce, ať je zavřen do vězení na tři měsíce. Taktéž ať je naloženo i s těmi, kteří by opustili provincii. Stejněmu trestu podlébají všichni neposlušní, pyšní, buřičové a vzpurní, kteří nedbají nařízení Otců a představených, i ti, kteří vlastní tajně peníze nebo něco jiného, co neobdrželi od představeného, a také i ten, kdo se takových peněz jen dotknul nebo je u sebe nosil.*

Matouš Hora

VZTAH PAULÁNŮ K PŘÍRODĚ

Vztah paulánských bratrů k přírodě byl velmi silný a citlivý. V každém paulánském klášteře byla zřízena lékárna, ve které mniši užívali k léčení bylinek. Jednou z nezanedbatelných činností paulánů bylo vysazování stromů, zejména lip a dubů. Pro paulánský řád je typické zakládání rybníků pro chov ryb, které byly nedílnou součástí jejich stravy. Také zde, u kláštera u Nové Bystřice, jsou dva rybníky založené paulány, a to rybník Osika a Otec (nyní Klášterský rybník). Paulánské rybníky jsou zajímavé především tím, že jsou velice citlivě umístěny v krajině - většinou jsou nehloboučné, s pozvolným přechodem na břeh, se sypanou hrází vyztuženou dubovým dřevem a kamením. Jelikož pauláni nejedli kromě ryb žádné maso, neměli přílišné nároky na zemědělsky využívanou plochu. Stačilo jim pouze pár políček s obilím a zeleninou. Pole byla pravděpodobně zakládána na mírných svazích za klášteřem.

Z posouzení vlivu paulánů na krajinu vyplývá, že jejich zásah spíše zvyšoval než snižoval stabilitu kraje. (Podrobnější hodnocení viz biologická terénní zpráva, kapitola "Působení paulánského řádu na krajinu...".)

Vojtěch Barták, Jakub Rotrekl

SÍŤ SAKRÁLNÍCH STAVEB V OKOLÍ PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA V DOBĚ JEHO FUNGOVÁNÍ

Sakrální stavby jsou rozděleny podle vzdálenosti a souvislosti s centrem celé sítě - klášteřem.

V bezprostřední blízkosti se nacházejí dva pravděpodobně barokní sloupky - jeden směrem na severovýchod a druhý na jihozápad od kláštera - jejichž spojnice s věží kostela a sloupkem jižně od Mýtinck označuje polohu námi předpokládané podzemní chodby jižního směru. Polohu druhé podzemní chodby, téměř kolmé na první, označuje spojnice mezi sloupkem u Nové Bystřice, klášteřem a sloupkem v Pome-

zí. U sloupku v Podlesí jsme nevysledovali bližší souvislost. (Poloha zmíněných staveb a námi předpokládaných podzemních chodeb je vyznačena v mapě - str. 36, obr. 17.)

Na svazích konračského údolí podél přístupové cesty (z východu) jsou na každé straně základy zřejmě barokních kapliček. Obdobně podél poutní cesty do Nové Bystřice bylo zřejmě několik kaplí. Při našem výzkumu objevené základy dnes již zaniklých kaplí jsou zdokumentovány v architektonické terénní zprávě pod č. 33, 44, 58 a 60.

Z větších kostelů té doby připomínáme kostel sv. Ducha u Slavonic, ve kterém pauláni příležitostně sloužili mše, a kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici.

Jakub Rotrekl, Matouš Hora

PŮSOBENÍ PAULÁNŮ NA OBYVATELSTVO

Působení paulánského kláštera u Nové Bystřice by se dalo rozdělit do dvou oblastí - nejbližší okolí, které jsme vymezili údolím, v němž klášter leží, a vzdálenější okolí kláštera sahající přibližně od Slavonic k Nové Bystřici a od Hůrky k Artoleči.

Nejdříve se budeme zabývat nejbližším okolím kláštera, to jest údolím. Podle pověsti vznikl klášter na místě, kde pauláni našli tři lípy a tři prameny. Toto vše našli na místě nynějšího kláštera. I dnes tam rostou tři lípy a pod oltářem se stékají tři prameny, které ústí pod kostelem ve studánci. Těmto pramenům byla připisována léčivá moc. Proto sem o poutích přicházelo mnoho lidí. Poutě se konaly na svátek sv. Řehoře a nejsvětější Trojice a chodily na ně tisíce lidí až z Jindřichova Hradce. Před kostelem hořely ohně a bylo tam plno stánků a jiných atrakcí. V době mimo poutě byl klášter velice klidným místem, kam přicházeli lidé odpočívat a rozjímat. Okolní obyvatelstvo neovlivňoval jen pramen, který lákal poutníky, ale i materiální zajištění paulánů. Pauláni nesměli jíst maso kromě ryb, a proto měli okolo svého kláštera rybníky. Jestliže vezmeme v úvahu i zakládání polí pro samozásobení kláštera, zušlechtili pauláni nemalé území. Pauláni byli i jakousi bankou. Půjčovali peníze, a tím se jim podařilo získat mlýn. Dále se v paulánském klášteře nacházela "Zelená lékárna". Sem chodili lidé pro rady a léky.

Pauláni působili i v širším okolí. Chodili sloužit mše až do kostela sv. Ducha u Slavonic, do Starého Města pod Landštejnem, do Nové Bystřice a s největší pravděpodobností i do Hůrky. Jak se nám podařilo zjistit, pauláni měli okolo svých klášterů mnoho kapliček. Ani tento klášter nebyl výjimkou. Zajímavá stavba, sahající až za údolí kláštera, je tajná chodba. Tato chodba, pocházející z barokního období, sice nebyla na povrchu vidět, ale byla lemována kapličkami a sloupky a byla zbudována zřejmě i pod kostelem sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici a možná i dále na západ. Na druhou stranu od kláštera vedla chodba až na hrad Landštejn. Dotazem u místních obyvatel jsme zjistili, že v existenci tajné chodby nevěří a odkazují ji do světa pověstí. Naše pozorování však prokazují, že tajná chodba opravdu existovala.

Ondřej Lacina

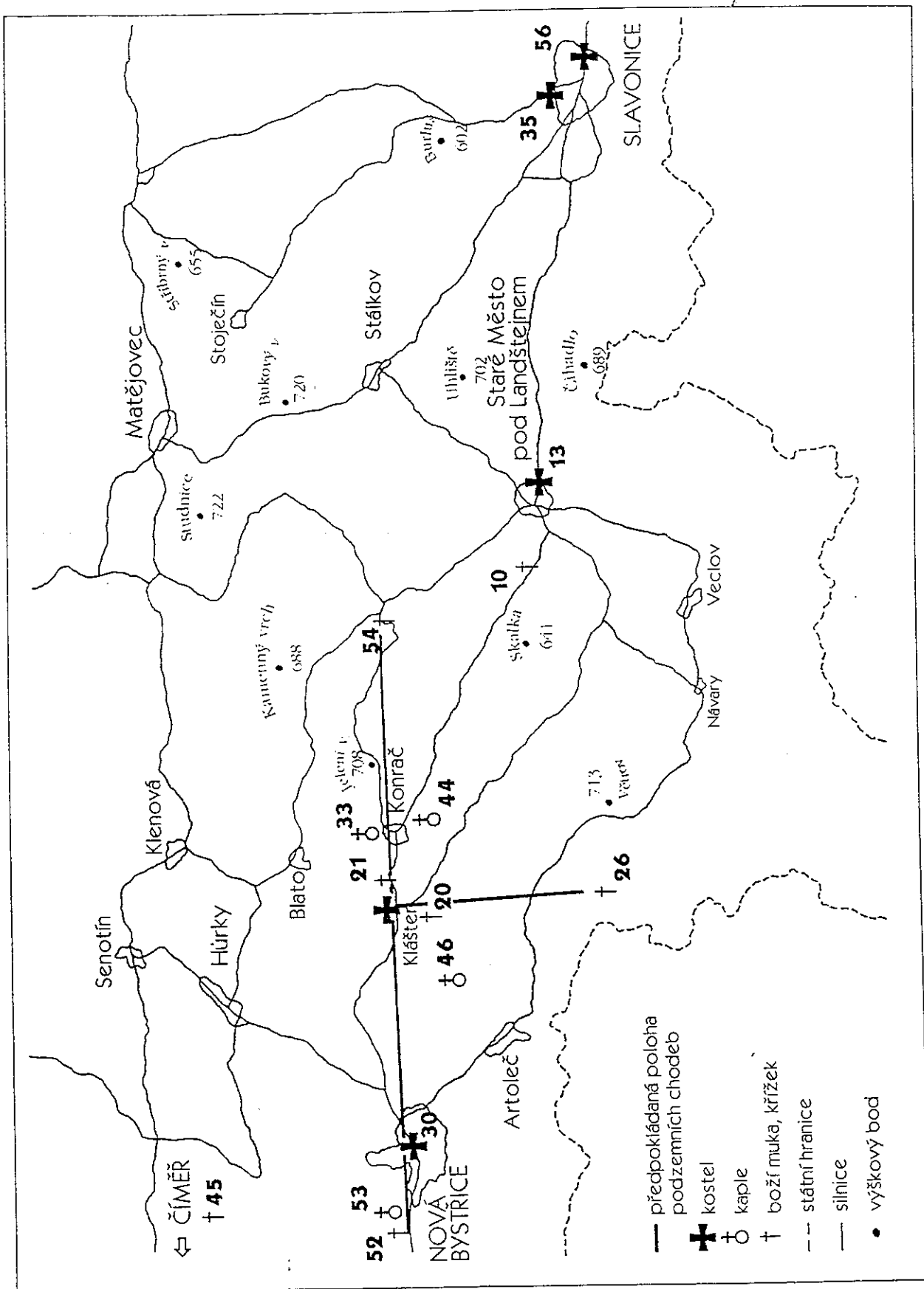
SHRNUTÍ VLIVU KLÁŠTERA NA OKOLÍ

V době působení kláštera se poddaným v Českých zemích vedlo špatně. Na počátku přišli pauláni do kraje, který byl zničen husitskými válkami. Většina obyvatel byla protestantského vyznání. Zpočátku měl největší vliv na obyvatele léčivý pramen, ke kterému byly konány poutě. Místní obyvatelé na poutích prodávali svoje výrobky, a to pro ně znamenalo nemalý příjem. Později pauláni zřídili v klášteře lékárnu, kam lidé přicházeli pro radu a léky. (Po zrušení kláštera byla lékárna přesunuta do Nové Bystřice, a tím nejbližší okolí kláštera ztratilo na významu.) Znamé byly i mše sloužené v klášterním kostele. Na tyto mše přicházely desítky lidí. Později proto chodili řeholníci sloužit mše až do Slavonic a dalších okolních kostelů.

Jak se paulánům podařilo v kraji, který byl převážně protestantský, obrátit většinu lidí na katolickou věru? Hlavním důvodem byla pomoc lidem. Pauláni jsou nesmírně obětaví a stále z nich vyzařuje síla a optimismus. Lidem se nevedlo nejlépe, a proto byli za každou pomoc vděční. Pauláni udělali mnoho pro své okolí. Lidé si jich začali vážit a s úctou i dávat dary - bohatší peněžitě, chudší jim pomohli stavět kapličky nebo hráze rybníků.

Takto ve shodě žili pauláni s okolním obyvatelstvem vždy.

Ondřej Lacina

Obr. 17 MAPA SAKRÁLNÍCH STAVEB SOUISEJÍCÍCH S KLÁŠTEREM

Abychom mohli dobře zbodnotit působení paulánů, musíme se podívat na jejich "konečné dílo", to znamená na paulány ovlivněné a podpořené uspořádání údolí, v němž klášter leží.

ČÁST TŘETÍ

POPIS A VÝKLAD USPOŘÁDÁNÍ ÚDOLÍ V OBDOBÍ VRCHOLNÉHO PŮSOBENÍ KLÁŠTERA

Scházáme-li z Jeleního vrchu (při cestě ze všech ostatních směrů můžeme klášter zahlédnout až těsně před ním, pouze při cestě z východu máme klášter před očima již z velké vzdálenosti), otevírá se před námi rozsáhlé údolí, zdaleka nejrozsáhlejší a nejvýše položené v dalekém okolí, které je na svazích pokryto dubovými lesy. Před námi se rýsuje vesnice Konrač a nad ní je vidět monumentální portál kláštera, pod kterým se zrcadlí rybník Otec.

Scházáme ke Konrači, k nejužšímu místu údolí. Po obou stranách jsou vidět dvě kapličky, stojící na svazích vbíhajících do údolí. Projdeme sedlem, které spolu s kaplemi tvoří jakousi bránu údolí, a před námi se znovu objeví klášter a rybník. Vstoupili jsme na paulánské území.

Pokračujeme dál středem širokého údolí kolem rybníka ke klášteru. Cesta je lemována lipovou alejí. Po pravé straně se nám začíná odhalovat stočená část údolí směrem k Osice, kde se údolí zvedá ke Křížovému vrchu. Naše cesta je souběžná s převládajícím směrem geologických poruch a sleduje denní dráhu slunce. Celou cestu jsme čelem k oltáři, tj. v symbolickém smyslu i ke Kristu v něm.

Zatáčíme kolem rybníka Otec. Nalevo od cesty vyvěrá pramen, pramenící třemi prameny, které se stékají pod oltářem kostela a protékají sem kryptami. Nad pramenem před vchodem do kostela rostou tři mohutné lípy; původ a smysl pramene sahá do legendárních dob (viz pověst o založení kláštera).

Za klášterem mezi lesy se rozkládají menší políčka se zeleninou a obilím.

Vejdeme do kostela a před námi se objeví mohutný oltář, druhý největší v Čechách, měřící 12 sáhů, na jehož vrcholu je v kruhovém obraze zobrazeno Boží oko. Napravo stojí oltář zasvěcený sv. Františku z Pauly, kterého obsluhují andělé. Vlevo je oltář archanděla Michaela bojujícího s ďáblem, pod ním jsou v trojbokých pyramidách uloženy ostatky sv. Felika. V zadní části kostela je biblický výjev "Proměnění Páně".

Když srovnáme vnitřek kostela a tvar celého údolí, nutně nás napadnou mnohé souvislosti. Vstupní brána do údolí by mohla mít stejný význam jako vchod do kostela. Kostel v údolí je stejně orientován jako oltář v kostele. Dvě kapličky po stranách by mohly symbolizovat dva oltáře po stranách kostela. Rybník Otec (Klásterský rybník) harmonizuje s obrazem Božího oka - Otce. Podobně i tři prameny stékající se pod oltářem, protékající kryptami a ústící do Otce připomínají tři osoby Boží (Otce, Syna a Ducha svatého), které se sjednocují v jednom jediném Bohu.

V celém údolí se objevuje několik základních symbolických motivů. Prvním výrazným motivem je číslo tři - tři lípy, tři prameny, tři stavby a nejsvětější Trojice, které je kostel zasvěcen. Dalším důležitým a často se opakujícím motivem je motiv Nebe a Pekla. To dosvědčuje už samotná orientace kostela - západ - strana, kam zapadá slunce, "ďáblova strana". Fakt, že na tuto stranu je obrácen oltář (Kristus), poukazuje na přímý kontakt Nebe a Pekla. Od kostela vedou podzemní chodby do čtyř světových stran, přičemž západní vede přes kostel v Nové Bystřici zasvěcený sv. Petru a Pavlovi (sv. Petr drží v ruce dva klíče - od Nebe a od Pekla). Odtud se konaly velké poutě na svátek nejsvětější Trojice, které vedly kolem dnes již zaniklých kapliček (jednu z nich jsme objevili na cestě mezi Antolečí a Klášterem pod Kamenným vrchem). Chodby vedoucí na Landštejn a Novou Bystřici (přesně východozápadní linie, v jejímž středu leží klášter) a na jih a na sever, kříží se pod klášterem (kostelem), v podstatě tvoří propojení, na povrchu neviditelné, vytvářející kříž. Ve všech směrech kromě severního byly nad chodbami v určité vzdálenosti objeveny kamenné sloupky, které jsou jakýmsi vnějším nenápadným vyjádřením podzemních proudů - chodeb.

Dá se tedy říci, že v celém údolí jsou ve tvaru kříže naplňovány čtyři základní směry (do čtyř světových stran), které jsou totožné s převládajícími směry geologických zlomů. Tyto směry jsou jak viditelné (cesta od východu na západ), tak "neviditelné" (podzemní chodby). V celém údolí se objevuje symbolika čísla tři (tři lípy, tři prameny, tři stavby, kostel nejsvětější Trojice) a Nebe a Pekla, jež jsou v přímém kontaktu (oltář obrácený na západ, Petrův klíč od Nebe a Pekla, sv. František opásán anděly stojící na skále, sv. Michael bojující s ďáblem, Ježíš proměněný a do Nebe povznesený).

Pokud se pokusíme zhodnotit zásah paulánů na tomto území, vyplyne nám, že pauláni dokonale vystihli smysl a podstatu kraje a místa a podpořili ho jak svými zásahy, tak (svou) symbolikou, čímž uvedli místo v jakýsi řád ve všech rovinách - nejen v rovině praktické, ale skrze mýtus i v rovině duchovní - čímž celé místo *potvznesli*. To mělo za následek, že místo se stalo útočištěm lidí z dalekého kraje, kteří zde hledali a nacházeli klid, léčivou moc pramene a Boží lásku.

Jakub Rotrekl, Matouš Hora

ČÁST ČTVRTÁ

VÝVOJ KRAJE PO ZRUŠENÍ KLÁŠTERA A JEHO POZDĚJŠÍ VLIV

ÚVOD

V roce 1785 byl klášter zrušen. Tím však jeho historie nekončí. V jeho budově vznikla pekárna, škola a úřad duchovního správce. Pekárna byla po čase zrušena, úřad duchovního správce naopak povýšen na faru. Fara a škola zůstala v klášteře až do 2. světové války.

Po válce klášter obsadili vojáci. Roku 1959 jej srovnali se zemí a kameny rozvezli do okolních polí a lesů. Již v té době byla střecha kostela značně zničená. Vojáci chtěli zbořit i kostel, ale místnímu malíři se přes jeho známost podařilo zařadit jej do 1. kategorie ochrany památek. S tím se nedalo nic udělat, a proto byla vesnice Konrač přejmenována na Klášter II (takže lidé jedoucí do kláštera od Starého Města pod Landštejnem k němu nedojeli, neboť se dostali do Kláštera II, tam nic nenašli a jeli zpět). Podle tvrzení tamní občanky dojelo až do kláštera málo lidí.

Po roce 1989, kdy byla střecha kostela v tak dezolátním stavu, že dovnitř teklo, se místní chatari domluvili a udělali sbírku na její opravu. Po opravě střechy následovala oprava vnitřku kostela, která byla financována památkovým úřadem.

V budoucnu zamýšlí paulánský řád obnovení kláštera.

Ondřej Lacina

BIOLOGICKÝ VÝVOJ KRAJE

Kladné působení kláštera na biologické okolí skončilo s jeho zrušením za vlády Josefa II. V té době se v českých zemích začaly vymycovat lesy, byly vysazovány smrkové monokultury, byla zakládána velkoplošná pole a pastviny. Celková zalesněná plocha se rychle zmenšovala a v místech, kde nemohla být pole, se začaly vysazovat rychle rostoucí smrky se žádaným dřevem.

V posledních 100 letech je velkým ovlivňujícím faktorem stále větší užívání umělých hnojiv - pole jsou rozšiřována i do neúrodných oblastí, jsou rozorávány remízky. V okolí kláštera dochází ke stále většímu vysoušení a regulaci vodních toků, čímž se omezuje pro krajinu velmi důležitá vodní síť.

Největším předělem v ovlivňování krajiny byla 2. světová válka, po níž se mnohonásobně zvětšily plochy pastvin a polí, k čemuž přispělo i rozšíření chemických hnojiv.

Likvidace krajiny tedy byla (a doposud je) trojí - nahrazování původní vegetace umělými a přírodě cizími společenstvy (smrkové monokultury, pole, pastviny), kontaminace pudy a spodních vod hnojivy a přírodním odpadem z chovu dobytka a konečně (mimo jiné díky regulaci vodních toků) rozšiřování ruderálního porostu.

Nyní se pokusím zhodnotit, jak na vývoj vegetace a její stability působily a dodnes působí krajinné prvky ovlivněné paulány.

Jedním z prvků paulánského zásahu do krajiny jsou rybníky Otec a Osika. Z hlediska stability společenstev udržují velmi vysokou stabilitu díky zbytkům olšin (Osika) a původní rašelinné louky (Otec). Dalším prvkem jsou zachovalé remízky, vzniklé tehdejší zemědělskou činností. Vliv těchto remízku je podobný jako u rybníku. Vzhledem k tomu, že se jedná o ekotonová společenstva, jejich stabilita je relativně vysoká (IV) a přispívá k celkové stabilizaci oblasti. Posledním prvkem paulánského působení jsou vysázené lipové a dubové aleje, které svou stabilitou (III - IV) poměrně úspěšně nahrazují původní porost. Pauláni tedy nejen káceli, ale také stromy sázeli.

Když tedy posoudíme celkový vliv paulánského zásahu, dá se říci, že byl spíše kladný a v průběhu dalšího vývoje krajiny (po odchodu paulánů) přispíval (a dodnes přispívá) k její stabilizaci.

Vojtěch Barták

DNEŠNÍ STAV CÍRKEVNÍHO ŽIVOTA

V dnešní době spravují kostel dominikáni. Mše slouží probošt z Jindřichova Hradce, který zároveň slouží mše v okolí (Nová Bystřice, Hůrky). Zatímco ve městech mše navštěvuje více lidí, na vesnicích je lidí minimálně.

V této oblasti jsou dvě fary - jedna je v Jindřichově Hradci a druhá ve Slavonicích.

V poslední době byly obnoveny poutě na svátek nejsvětější Trojice, kterých se zúčastňuje mnoho lidí.

Studenti Karlovy university pořádají v kostele koncerty.

Dnešní život paulánského řádu uvádím v terénní zprávě. Zde pouze připomenu, že pauláni se chtějí do deseti let vrátit a rekonstruovat bývalý klášter.

Matouš Hora

DALŠÍ VLIVY

Vliv paulánů se dodneška projevuje zvláště v přítomnosti rybníku Osika, na jehož břehu vznikl turistický kemp a tábor Karlovy university. Dodnes se sem sjíždí spousta lidí z celého okolí, ať již za vodou, za sluncem nebo za samotným kostelem. Chodí k prameni nabrat vodu a napít se. Procházejí se pod stromy vysazenými paulány. A tím klášter svým způsobem zůstává poutním místem.

Ondřej Lacina

ZÁVĚR VÝZKUMU PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA U NOVÉ BYSTRICE

V této části jsme se pokusili o rekonstrukci paulánského zásahu do kraje a jeho odlišností od zásahu dnešních (např. plánované výstavby Rekreačního parku Rajchářov).

Základním rozdílem mezi dobou středověkou a dobou dnešní je zásadní změna v mentalitě a myšlení lidí, která se netýká pouze paulánů, ale nás všech. Dnešní doba se ve všem svém jednání spoléhá na vědu - má pocit, že věda všechno ví, a co neví, do pár let zjistí. Samozřejmě věda má své opodstatnění a její poznatky jsou pro lidstvo důležité, ale může nám věda odpovědět na základní životní otázky, které si každý z nás klade: Proč žít? Co je správné a co není správné? Je Bůh? a další. Přiznejme si, že nemůžeme. Na tyto otázky si musíme hledat odpověď sami, a to buď rozumem - filosofií, teologií - nebo citem, intuicí a vírou. A právě cit, intuice a víra je to, co dnešní době chybí. Tehdejší lidé nebyli zvyklí spoléhat na vědu, a proto ve všem spoléhali na Boha. Prosili ho, obětovali mu a děkovali mu. V době příchodu paulánského řádu byla většina lidí protestantského vyznání, které na rozdíl od katolického nevychází z tradice, je založeno pouze jako reakce na špatnosti tehdejší hlavy církve a dalo by se říci, že nepochází od Krista. Ať byla hlava katolické církve jakákoli, lidé byli pořád stejní. Je však vlastností českého národa nechat se ovlivnit, a tak se při husitských válkách většina lidí obrátila na protestantskou víru. A v této době přicházejí pauláni a přinášejí s sebou katolického Krista. Pauláni, víc než kdokoli jiný, měli vyvinutou intuici, cit a víru, což dokazovala jejich tvrdá řeč. Přinesli lidem dobrotu a lásku, ukázali jim druhou, světlou stránku katolické církve a zároveň se zapojili do přírodního fungování kraje, a to zásahy, které kraj zdokonalily a posílily v něm důležité prvky. Dá se tedy říci, že vystihli smysl celého kraje a citlivě se zapojili do koloběhu tamního života, nejen po stránce hmotné, ale i duchovní. Symbolikou přinesenou do kraje se pauláni zapojili do duchovního života kraje a posílili v něm jeho smysl, čímž celý kraj povznesli do jakési vyšší duchovní roviny. Když se podíváme na následky, jaké tento zásah nese, všimneme si, že jsou kladné. Místo kláštera bylo po dlouhou dobu útočištěm většiny lidí z okolí, a to nejen díky lékárně a léčivému prameni, ale i nesmírné lásce, obětavosti a pokoře paulánů a klidu, vyvolanému právě harmonií s okolním krajem. Krajinné prvky ovlivněné paulány (remízky, rybníky, lípy) dodnes kladně ovlivňují stabilitu celé oblasti. Tento zásah do kraje je tedy podle nás ideálním zásahem, a když se pokusíme srovnat ho se zásahem parku Rajchářov, který má za cíl pouze "využít" kus doposud "nevyužívané" země (jako by tato planeta byla jen k "využívání" člověkem), vydělat hodně peněz a dát práci místním občanům, a který nemá nic společného s citem a smyslem kraje, nebo alespoň s citlivým jednáním vůči přírodě, musíme být zásadně proti.

Vojtěch Barták

POUŽITÁ LITERATURA

- ◆ Blažíček, O. J., Kropáček, J.: Slovník pojmů z dějin umění
Odeon, 1991
- ◆ Demek, J. a kol.: Hory a nížiny
Academia, 1987
- ◆ Dudek, A.: Geologická mapa ČSSR, list - Jindřichův Hradec
Ústřední ústav geologický, 1990
- ◆ Herout, J.: Slabikář návštěvníků památek
Tvorba, 1994
- ◆ Jindřichův Hradec, Telč, Waldviertel
Kletr, 1993
- ◆ Jirásko, L.: Církevní řády a kongregace v zemích českých
Fémia, 1991
- ◆ Kadlec, J.: Přehled českých církevních dějin I. a II.
Zvon, 1991
- ◆ Kalista, Z.: Stručné dějiny československé
Vyšehrad, 1992
- ◆ Macek, J.: Jagellonský věk v českých zemích
Academia, 1992
- ◆ Míchal, J.: Ekologická stabilita
Veronica
- ◆ Mikl, V.: Úvod do půdní biologie
Institut dětí a mládeže MŠMT ČR v Praze, 1993
- ◆ Mísař, Z. a kol.: Geologie ČSSR I. - Český masív
SPN, 1983
- ◆ Mrštík, J.: Bývalý Paulánský klášter nejsvětější Trojice u Nové Bystřice
Nákladem spisovatelovým, 1883
- ◆ Mysliveček, M.: Panoptikum symbolů, značek a znamení
Horizont, 1994
- ◆ Pfeiferer, R.: Atributy světců
Unicornis, 1992
- ◆ Remešová, V.: Ikonografie a atributy svatých
Zvon, 1991
- ◆ Řád nejmenších bratří sv. Františka z Pauly - Cesta duchovního života
Vranov u Brna 1993
- ◆ Staňková, J., Pechar, J.: Tisíciletý vývoj architektury
SNTL, 1972
- ◆ Stejskal, M., Marenčin, A.: Labyrintem tajemna aneb průvodce po magických místech Československa
Paseka, 1981
- ◆ Tomek, V. V.: Děje království českého
Nakladatelství Fr. Řivnáče, 1885
- ◆ Vlček, V. a kol.: Vodní toky a nádrže
Academia, 1984

OBSAH

ÚVOD	4
GEOLOGICKÝ A GEOGRAFICKÝ VÝZKUM (terénní zpráva)	6
BIOLOGICKÝ PRŮZKUM (terénní zpráva)	11
Současný biologický stav	
Rekonstrukce biologického stavu v období příchodu paulánského řádu	
Působení paulánského řádu na krajinu a dnešní význam ovlivněných míst	
VÝZKUM SAKRÁLNÍCH STAVEB (terénní zpráva)	18
HISTORIE PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA U NOVÉ BYSTRICE (terénní zpráva)	25
PAULÁNI (terénní zpráva)	26
MÍSTNÍ NÁZVY A JEJICH SPOJITOST S PŮSOBENÍM PAULÁNŮ (terénní zpráva)	27
SYNTÉZA	
Část první	
SITUACE PŘED PŘÍCHODEM ŘÁDU A NÁMI PŘEDPOKLÁDANÉ DUVODY JEHO PŘÍCHODU	29
Politická situace v Českém království před příchodem paulánu	
Biologický stav Čech v období před příchodem paulánů	
Geologická stavba jižní části dnešního okresu Jindřichův Hradec	
Biologický stav oblasti	
Politická situace na daném území	
Geologická stavba Konračského údolí	
Biologické odlišnosti Konračského údolí	
Závěr	
Část druhá	
POPIS A ZHODNOCENÍ PŮSOBENÍ PAULÁNŮ NA LIDI I PŘÍRODU	
A POPIS PAULÁNSKÉHO ŘÁDU VŮBEC	33
Základní chronologické údaje o působení kláštera	
Pauláni, zvaní též minimové	
Vztah paulánů k přírodě	
Síť sakrálních staveb v okolí paulánského kláštera v době jeho fungování	
Působení paulánů na obyvatelstvo	
Shrnutí vlivu kláštera na okolí	
Část třetí	
POPIS A VÝKLAD USPOŘÁDÁNÍ ÚDOLÍ V OBDOBÍ VRCHOLNÉHO PŮSOBENÍ KLÁŠTERA	37
Část čtvrtá	
VÝVOJ KRAJE PO ZRUŠENÍ KLÁŠTERA A JEHO POZDĚJŠÍ VLIV	38
Úvod	
Biologický vývoj kraje	
Dnešní stav církevního života	
Další vlivy	
ZÁVĚR VÝZKUMU PAULÁNSKÉHO KLÁŠTERA U NOVÉ BYSTRICE	40
Použitá literatura	41